

2011 – 2015: del carrer a les institucions

Confiança en el sistema polític i efecte sobre les mobilitzacions socials

Miquel Casellas Sulé

Tutora: Sara Carmona Benito

Treball de Final de Grau de Sociologia

Universitat de Barcelona, 2017

Resum:

L'esclat de la crisi del 2008 i les problemàtiques existents fruit d'un no trencament amb el règim franquista van causar un augment de les mobilitzacions socials a l'Espanya del 2008 al 2012; però a partir del 2014 es va produir un descens. Si les condicions de vida no van millorar i la major part de les demandes del 15M no van ser assolides, per què van baixar les mobilitzacions? El partit polític Podemos neix al gener del 2014: és una simple coincidència o potser la formació política va retornar la confiança en el sistema polític, perduda per part de la població, i això provoqués un descens de les mobilitzacions? Aquest treball posa el focus en com es viu aquest fenomen al barri del Guinardó (Barcelona).

Paraules clau: mobilitzacions socials, Podemos, institucionalització, confiança, Guinardó

Abstract:

The outbreak of the crisis of 2008 and the existing problems resulting from not breaking with the Francoism caused an increase of social mobilizations in Spain from 2008 to 2012; however, since 2014 it has decreased. If living conditions did not improve and most of the 15M demands were not achieved, why are there fewer mobilizations? The political party Podemos was born in January 2014: is it a simple coincidence or maybe the party brought back the confidence in the political system, lost by much of the citizens, and this caused a decrease in social mobilizations? This research focuses on how this phenomenon is lived in the Guinardó's neighbourhood (Barcelona).

Key words: Social mobilizations, Podemos, institutionalization, confidence, Guinardó

ÍNDEX

I INTRODUCCIÓ.....	4
1. Presentació del treball.....	4
2. Marc teòric: de la finalitat a la fi de les mobilitzacions.....	5
2.1. Conflictivitat a l'actualitat.....	5
2.2. Mobilitzacions a Espanya.....	6
2.3. Etapes de les mobilitzacions a Espanya 2008 – 2015.....	6
2.4. El 15M i el sorgiment de Podemos.....	7
2.5. La institucionalització.....	9
2.6. Els Estats davant les mobilitzacions.....	10
3. Metodologia.....	11
II COS DEL TREBALL: ANÀLISI.....	14
1. Dades sobre l'evolució de les mobilitzacions.....	14
1.1. Gràfica 1. Nombre de manifestacions efectuades a Espanya.....	15
1.2. Gràfica 2. Comunicacions a la DGAS per fer manifestacions o concentracions (Catalunya).....	16
1.3. Gràfica 3. Nombre de manifestacions prohibides a Espanya.....	17
1.4. Gràfica 4. Incidents en manifestacions a Espanya.....	18
1.5. Gràfica 5. Intervencions de la Brigada Mòbil en manifestacions (Catalunya).....	20
1.6. Gràfica 6. Nombre de vagues i participants en elles a Espanya.....	21
1.7. Gràfica 7. Associacions contestatàries actives a Espanya.....	22
1.8. Gràfica 8. Intenció de no votar a les següents eleccions generals.....	24
1.9. Síntesi.....	25
2. Anàlisi del discurs.....	28
2.1. Discurs 15M.....	28
2.2. Discurs de Podemos i Barcelona en Comú.....	30
2.3. Discurs sindicalistes.....	34
2.4. Síntesi.....	36
3. Anàlisi de les entrevistes.....	37
3.1. Persona 1 (P1): activista en moviments socials.....	37
3.2. Persona 2 (P2): activista en moviments socials i sindicalista.....	39

3.3. Persona 3 (P3): activista en moviments socials i participant de base de Barcelona en Comú.....	40
3.4. Persona 4 (P4): sindicalista, participant en moviments socials i participant de base de Barcelona en Comú.....	42
3.5. Persona 5 (P5): militant d'Iniciativa per Catalunya Verds i càrrec de responsabilitat institucional del districte d'Horta – Guinardó per Barcelona en Comú.....	43
3.6. Síntesi.....	44
III. CONCLUSIONS.....	46
IV. BIBLIOGRAFIA.....	49
V. ANNEXES.....	52

I. INTRODUCCIÓ

1. Presentació del treball

El present treball analitza l'última etapa de les mobilitzacions a l'Estat espanyol (2008 - actualitat) i l'impacte sobre aquestes que va tenir el sorgiment de nous partits polítics, en concret Podemos i les seves variacions territorials. En el cas concret que s'estudiarà, el del barri del Guinardó, aquesta variació té el nom de Barcelona en Comú. La formació barcelonina és una coalició de diferents partits, entre ells Podem. La inquietud neix d'observar les dades referents a diversos àmbits de les mobilitzacions i detectar que després d'un període d'un altíssim nombre de manifestacions, la majoria de xifres indiquen un descens important a partir del 2013 o 2014. Per què es dona aquest descens, si no s'ha assolit gairebé res del que es reivindicava a les diverses mobilitzacions?

L'any 2012 va ser el que més mobilitzacions socials va tenir. Jo tenia 17 anys i em començava a interessar pel món de les reivindicacions polítiques arrossegat per les onades de protestes que es van donar aquell any a Barcelona i a la resta de l'Estat espanyol. És en aquest context que jo inicio la meua participació en diferents àmbits del teixit reivindicatiu. Però també va ser llavors que aquest teixit va entrar en una lenta però constant degradació i va anar perdent força. Jo acabava de penetrar en aquest món i no em podia explicar el per què del descens de les mobilitzacions.

En el context actual, estudiar la conflictivitat social en tots els seus aspectes és quelcom fonamental per poder incidir-hi. Ningú resta indiferent davant les problemàtiques que constantment apareixen a l'entorn polític, social i econòmic; encara menys ho poden fer les Ciències Socials. El volum de mobilitzacions que neix amb l'esclat de la crisi ha arribat a tenir dimensions molt importants, les seves repercussions encara es poden detectar i no sembla que hagin de desaparèixer en un període breu de temps. Estudiar aquest fenomen és cabdal perquè molts dels fenòmens actuals i futurs tenen el seu embrió en aquell cicle de mobilitzacions, i per comprendre el present (i el futur) cal entendre el passat.

La hipòtesi es fonamenta en que la gent es mobilitza quan percep que les institucions polítiques no estan donant resposta a les seves demandes, és a dir quan perden la confiança en el sistema polític: com s'ha perdut la confiança en que votar cada quatre anys soluciona els problemes (i per altra banda, cada vegada hi ha més problemes a causa de la crisi i les seves conseqüències econòmiques, com socials i polítiques), s'ha de recórrer a canals de participació política no institucionals: mobilitzacions amb unes determinades reivindicacions. La hipòtesi és que l'aparició de Podemos retorna la confiança en la política a bona part de la població i com a conseqüència es produeix un descens de les mobilitzacions. En concret s'analitzarà com ha afectat el sorgiment de Barcelona en Comú a les mobilitzacions del barri del Guinardó, del districte d'Horta – Guinardó de Barcelona.

Cal ser conscient que cap fenomen social, i menys d'aquestes magnituds, pot ser unicausal. És per això que tot i basar aquest treball en el paper que Podemos i Barcelona en Comú han desplegat dintre del cicle de mobilitzacions, no es deixen de banda altres possibles

explicacions que s'aniran extraient de les diverses anàlisis que s'aniran realitzant.

Agraïments a la meua tutora Sara Carmona pels seus consells, sobretot a la fase inicial del treball; a Antoni Casellas, Sussanna Sulé i Montse Pujol per haver-se llegit el treball i haver suggerit correccions; a les cinc persones entrevistades per haver col·laborat en l'estudi; als companys i les companyes de sociologia per suportar els bons i els mals moments que ha comportat la realització del TFG i del grau en general.

2. Marc teòric: de la finalitat a la fi de les mobilitzacions

2.1. Conflictivitat a l'actualitat

Molts autors han posat el seu focus d'anàlisi en la conflictivitat de la societat actual. Personatges tan rellevants com Sidney Tarrow¹ o Mark Traugott² han desenvolupat conceptes com "cicles de protesta" definint-los com fases en les quals s'intensifica el conflicte en el conjunt del sistema social amb constants interaccions entre les autoritats i els desafiants o altres conceptes com "repertoris de protesta", per entendre el mecanisme cultural pel qual les formes de protesta van sorgint i morint en funció del context social. Un dels actors claus en aquests processos són els moviments socials, descrits per Charles Tilly i L.J. Wood³ com una agrupació d'individus i/o organitzacions amb la intenció d'implementar unes idees socials amb voluntat de canvi. Les diverses teories dels "cicles de protesta" els descriuen com períodes històrics amb un començament i un final que es van donant cíclicament. Malgrat la varietat de punts de vista que els autors adopten per tractar aquesta temàtica (des de posicions que atribueixen tota la importància a l'agència fins a d'altres que donen tota la importància a l'estructura) existeix un buit teòric pel que fa a les explicacions del descens i final dels cicles. És en aquest punt on el present treball posa l'èmfasi, analitzant el cas espanyol i en concret el del barri del Guinardó, de la ciutat de Barcelona.

El barri del Guinardó forma part del districte d'Horta – Guinardó i es va començar a urbanitzar l'any 1896. Durant la primera meitat del segle XX va ser habitat per famílies de classe mitjana. Posteriorment i a causa de la seva situació geogràfica privilegiada, l'especulació immobiliària va impactar al barri canviant la seva fisonomia des de cases particulars cap a la construcció de blocs i edificacions. Durant la Guerra Civil, tingué un paper destacat per la seva proximitat amb les bateries antiaèries del Turó de la Rovira i per ser lloc de residència de personatges importants, com el líder anarquista Federico Urales (Joan Montseny), pare de Federica Montseny, ministra durant la Segona República i primera ministra espanyola. Actualment, el barri manté un to residencial i no hi ha indústria, tenint molta presència els petits comerços. La vida associativa al barri sempre ha estat present. Per exemple, el seu Centre Cívic va obrir les portes l'any 1982, sent així el primer equipament d'aquestes característiques a Barcelona. Malgrat això, d'ençà aquest mil·lenni no es pot parlar de teixit associatiu contestatari fins l'esclat del 15M i la seva posterior descentralització als barris.

---

¹ Tarrow, S. (2004). *El poder en movimiento: los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*. Madrid: Alianza editorial. 369 p.

² *Repertoires and cycles of collective action*. Mark Traugott editor. Durham: Duke University Press, 1995. 256 p.

³ Tilly, C., & Wood, L. J. (2015). *Social movements 1768-2012*. London: Routledge. 284 p.

2.2. Mobilitzacions a Espanya

Les conseqüències de l'última crisi capitalista del 2008 són immenses. Concretament a Espanya, aquesta crisi se suma a un seguit de problemàtiques que l'Estat arrossega des de la mort de Franco. Aquesta és l'opinió del polítleg alemany Raul Zelik⁴, que argumenta que l'augment de les mobilitzacions socials a partir de l'any 2008 no només són explicables per la crisi, sinó que també hi té a veure el procés històric de no trencament amb el franquisme i totes les conseqüències que això comporta. L'autor assegura que l'Estat espanyol oculta que

no se hizo comparecer ante el tribunal a ningún militar por los crímenes de la dictadura. Que los viejos fascistas del Ejército, la política y la economía, después de 1975, fueron aún menos importunados que los nazis en Alemania después de 1945. Que miles de detenidos desde 1980 hablan de un uso sistemático y políticamente deseado de la tortura en el marco de la lucha contra ETA por parte de la Guardia Civil (Zelik 2015, p.9).

Altres exemples, també citats a l'obra de Zelik, són la il·legalització de partits polítics i diaris. Per tant, existeix una dificultat per l'expressió de la societat civil que es pot corroborar amb els darrers casos de condemnes pels *twits* sobre l'atemptat a Carrero Blanco (enaltiment del terrorisme) o la cançó en contra de la casa reial del cantant *Valtonyc* (injúries a la corona). L'incomplet desenvolupament de l'Estat del Benestar juntament amb el creixement econòmic que s'ha revelat fràgil amb la crisi han provocat que no s'hagin assolit unes condicions de vida i treball estables. Tots aquests motius fan pensar que el cas espanyol té particularitats que possiblement el fan diferenciar-se d'altres cicles de protesta que van tenir lloc als mateixos anys a altres països.

2.3. Etapes de les mobilitzacions a Espanya 2008 - 2015

Per copsar numèricament les mobilitzacions dels últims deu anys a l'Estat espanyol, s'observa la gràfica 1 referent al nombre de manifestacions efectuades a Espanya:

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuarios estadísticos del Ministerio del Interior* del 2006

⁴ Zelik, R. (2015). *Continuidad o ruptura: perspectivas de cambio en el Estado español*. Madrid: Capitán Swing. 184 p.

al 2015 i de les *Memòries del Departament d'Interior* del 2006 al 2015.

Per problemes de competències, a les dades del Ministerio no s'inclouen les manifestacions relatives a Catalunya i el País Basc; tanmateix, s'han inclòs les dades de Catalunya a través de les xifres ofertes pel Departament de l'Interior de la Generalitat.

A nivell de quantitat de manifestacions, trobem tres punts claus en el període 2006 – 2015: el primer, l'any 2008, que es troba a cavall entre l'època pre-crisi i l'època de crisi. Per això aquest any les manifestacions augmenten un 59,58% respecte el 2007, mentre que l'augment per l'any 2009 és d'un molt semblant 57,29%. El segon punt clau és l'any 2012, on les manifestacions augmenten un espectacular 103,23% respecte el 2011. L'últim punt clau és el 2014, any on l'espectacular creixement troba el seu primer descens pronunciat. Tant és així que del 2012 al 2015 es produeix una variació de -23,21%

A nivell qualitatiu cal assenyalar el 15M, protesta amb gran ressò mediàtic que es va iniciar el 15 de maig del 2011. El lema de les manifestacions que van desembocar en les diverses acampades era *No somos marionetas en manos de políticos y banqueros* o *Democracia real ¡YA! No somos mercancía en manos de políticos y banqueros*, depenent del lloc. Però potser l'eslògan més emblemàtic d'aquell moment reivindicatiu és el “ningú no ens representa” perquè expressa una de les proclames més rellevants: el rebuig de la representativitat com a sistema polític. Posteriorment a l'esclat del 15M, el moviment es va descentralitzar i a la majoria de barris de Barcelona van néixer assemblees hereves d'aquella primera mobilització. Al barri del Guinardó van sorgir col·lectius com l'Assemblea Social, l'Observatori, la Xarxa de Suport Mutu i d'altres. També cal subratllar les dues vagues generals de l'any 2012, principalment pel fet que no hi ha hagut cap altra vaga general des de llavors. El lema de la vaga general del 29 de març del 2012 va ser *Quieren acabar con todo, con los derechos laborales y sociales* i el de la vaga del 14 de novembre del mateix any va ser *Nos dejan sin futuro. Hay culpables. Hay soluciones*.

2.4. El 15M i el sorgiment de Podemos

Molts autors, com per exemple Kerman Calvo i Iago Álvarez⁵, parlen sobre el vincle existent entre les mobilitzacions que sorgeixen a partir del 2008, el 15-M i Podemos, fet que es demostra quan el partit polític usa conceptes àmpliament utilitzats durant el 15M als seus discursos com la “indignació”, “els de baix i els de dalt”, la “casta”, etc. També els líders de Podemos sovint es reafirmen en aquesta vinculació. Per posar un exemple, Pablo Iglesias al discurs de presentació del partit va emfatitzar que l'important era transformar la “indignació” dels ciutadans en un canvi polític⁶. Com reconeix Ada Colau en una entrevista a el Periódico⁷, Barcelona en Comú ha volgut heretar el crit de guerra *si se puede*, que es feia servir des d'abans del 15M, sobretot des de la PAH (Plataforma d'Afectats per la Hipoteca) quan s'estava aturant un desnonament. Barcelona en Comú és el nom de la candidatura que va guanyar les

⁵ Borobia, K. C., & Álvarez, I. (2015). *Limitaciones y exclusiones en la institucionalización de la indignación: del 15-M a Podemos*. *Revista española de Sociología*, (24), 115-122.

⁶ El discurs de presentació de la formació política Podemos va tenir lloc el dia 16 de gener del 2014 al Palacio de Vistalegre, a Madrid.

⁷ Pascual, Roger (2016). *Ada Colau explica cómo el 15-M le cambió la vida*. *El Periódico*. Política, 15 de mayo del 2016. <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/ada-colau-explica-como-15m-cambio-vida-5133428>>. [Consulta: 03/06/2017]

eleccions municipals a Barcelona l'any 2015. Inicialment anomenada Guanyem Barcelona, el 10 de febrer d'aquell any es va anunciar l'acord final per a la confluència amb els següents actors polítics: Iniciativa per Catalunya Verds, Esquerra Unida i Alternativa, Procés Constituent a Catalunya, Equo i Podem; finalment, Guanyem Barcelona va anunciar el canvi de nom de la candidatura per Barcelona en Comú. Així doncs, tot i que es tindrà en compte que hi participen altres actors a més de Podem, s'analitzarà Barcelona en Comú com l'expressió política de Podem a Barcelona. En aquest sentit, el mateix Zelik escriu:

a partir de 2014, esta irrupción social empezará a articularse también en las elecciones con Podemos y las confluencias; un salto político que a la vez prolonga y reduce el movimiento. La fundación de partidos volverá a movilizar a cientos de miles de personas, pero reducirá conceptualmente el impulso democrático del 15M. La demanda de una reapropiación de la democracia desde abajo se afirma en el discurso, pero en la práctica las estructuras bastante centralistas del nuevo partido la vacían de contenido. (Zelik 2015, p.90)

Aquest buidatge del discurs, quedant-se amb les parts més superficials i simbòliques i deixant de banda reivindicacions més generals com la República és un element important de la creixuda que va experimentar Podemos, esmentat per exemple per Josep Lobera⁸, que explica que el partit va fer seu el discurs que portaven les mobilitzacions populars, sense que això impliqués necessàriament portar-lo a terme. Per exemple, la democràcia radical que s'invoca en els discursos xoca amb els forts personalismes de la formació. El mateix autor argumenta que una de les claus de l'èxit de Podemos és l'enfocament transversal (per acontentar a tothom, és a dir poc concret) del discurs polític, donant més pes a guanyar vots que a divulgar unes idees. Raul Zelik escriu al respecte:

cuestiones como la comunicación de la campaña electoral y el “marketing político” suplantando a los problemas de la autoorganización y de la democracia interna del partido [...] Se evitan temas controvertidos que pudieran provocar contradicción en la sociedad y ajusta el proyecto político a su comunicabilidad (Zelik 2015, p.103).

Alguns exemples de temes que els líders de Podemos desenvolupaven en els seus diversos àmbits d'activitat i que posteriorment a la presentació de la formació política van ser evitats poden ser el debat de monarquia i república, de si el PSOE és un partit d'esquerres, de la permanència a l'OTAN, del sistema econòmic i polític cubà, etc. Aquest és un procés del qual ja en parlen autors com Sidney Tarrow quan considera que *“así como las nuevas ideas se filtran de quienes les dan nacimiento a quienes las vulgarizan y las domestican, las nuevas formas de acción colectiva inventadas en el entusiasmo del momento de locura se vuelven modulares”* (Tarrow 2004, p. 309).

Per tant, malgrat que les seves principals reivindicacions no han estat assolides, és possible que aquest procés d'assimilació del discurs de l'activisme social del moment per part d'aquestes formacions polítiques hagi fet disminuir les mobilitzacions. Les mobilitzacions van disminuir tot i que el sistema representatiu segueix imperant en la política espanyola, els casos de corrupció se succeeixen sense que se'n derivin gaires conseqüències, els bancs segueixen

⁸ Lobera, J. (2015). *De movimientos a partidos: la cristalización electoral de la protesta*. Revista española de Sociología, 24, 98-105.

en una posició privilegiada, etc.

2.5. La institucionalització

Tot i que ni de bon tros ocupa un espai central en el seu estudi, l'autora María de la Luz Inclán Oseguera⁹ rescata alguns fragments de l'obra de Sidney Tarrow per apuntar algunes possibles causes del final dels cicles de protesta, com ara el caràcter rutinari de les formes d'acció col·lectiva (s'exposa que la innovació en el repertori de protesta és quelcom essencial per mantenir la mobilització), la repressió de l'Estat o la dificultat de mantenir les protestes massives perquè requereixen molts recursos per part tant dels organitzadors com dels participants.

Però existeix un fenomen descrit recurrentment en l'obra de molts autors que apunta a una institucionalització de les protestes. En aquest sentit, Beatriz Santamaria Campos¹⁰ explica les quatre etapes dels moviments socials i descriu l'última amb la característica del “*debate sobre la institucionalización y normalización tanto de los movimientos como de la teoría*” (Santamaria 2010, p.112). Caldria subratllar que quan en el present treball es parla de “institucionalització” no s'està parlant de institucions en caràcter genèric. Des d'un punt de vista sociològic, qualsevol conjunt de vincles humans duradors és una institució perquè és un grup amb les seves normes, els seus costums, etc. La institucionalització tractada en aquest treball es refereix al procés amb el qual un moviment que lluita contra unes maneres de fer, unes dinàmiques, unes estructures establertes, passa a incorporar-se dintre d'aquestes, amb la intenció (o no) de canviar-les des de dintre.

La majoria d'autors van més enllà de la descripció del fenomen de la institucionalització en sí i apunten algunes possibles conseqüències. Boaventura de Sousa Santos¹¹ argumenta que

algunos movimientos se han “institucionalizado” convirtiéndose en partidos y disputando la política partidaria con lo que, en este caso, corren el riesgo al adoptar la estructura organizativa del partido de movimiento, de subvertir la ideología y los objetivos del movimiento que condujo al partido: este es un riesgo bien expresado en la forma del fraccionalismo entre pragmatismo y fundamentalismo, propia de estos partidos (Sousa 2001, p.182).

En el mateix sentit que l'aportació anterior, Alan Touraine¹² explica que “*cuando las relaciones se institucionalizan, los movimientos sociales se degradan en presión política*” (Touraine 2006, p.277). María de la Luz Oseguera argumenta que a nivell nacional (no essent així a nivell local) “*tiende a disminuir la actividad contenciosa [és a dir, les mobilitzacions reivindicatives] conforme la actividad electoral se institucionaliza*” (Oseguera 2017, p.197). També Peter Eisinger¹³ exposa que conforme els vots substitueixen l'activitat contenciosa com a mecanisme principal per expressar els interessos de la ciutadania, les protestes tendeixen a disminuir.

⁹ Inclán Oseguera, M. D. L. L. (2017). *A la sombra de sidney tarrow: conceptos básicos para el estudio de los movimientos de protesta*. Política y gobierno, 24(1), 189-212.

¹⁰ Campos, B. S. (2010). *Movimientos sociales: una revisión teórica y nuevas aproximaciones*. Boletín de Antropología, 22(39), 112-131.

¹¹ De Sousa Santos, B. (2001). *Los nuevos movimientos sociales*. Osal, 5, 177-188.

¹² Touraine, A. (2006). *Los movimientos sociales*. Revista colombiana de Sociología, 27, 255-278.

¹³ Eisinger, Peter K. (1973), *The conditions of protest behavior in American cities*. American political science review, 67(1), 11-28.

Però quines particularitats tenien les mobilitzacions emmarcades a l'Estat espanyol que hagin donat peu a aquest procés? Alguns autors assenyalen l'espontaneïtat com un tret distintiu dels moviments amb una ideologia difusa, poc clara i determinada i per tant modelable i apropiable per part de, per exemple, partits polítics. La visió que ofería Lenin¹⁴ fa més d'un segle sobre aquest aspecte és particularment clara: sense una organització que planifiqui les mobilitzacions i sense un treball teòric al darrera que solidifiqui una ideologia forta, el moviment esdevé espontani i les seves reivindicacions són difuses. D'aquesta manera es presenta fràgil davant les investides teòriques del sistema polític contra el qual està lluitant i esdevé fàcilment canalitzable per mitjans institucionals. Això és així per la gran pressió que exerceix el sistema ideològic capitalista (i més en època d'auge dels mitjans de comunicació) i per la necessitat de molta gent de millores materials a curt termini a causa de la situació d'extrema pobresa (i conseqüent exclusió social) en que el capitalisme posa a part de la societat. En aquest sentit, Josep Lobera parla del "*caràcter difuso de los contornos del 15-M*" (Lobera 2015, p.101). Aquest caràcter es torna evident quan s'analitza el manifest que va fer *Democracia Real ¡Ya!* per convocar l'acampada del 15 de maig del 2011. S'hi pot llegir:

*Unos nos consideramos más progresistas, otros más conservadores. Unos creyentes, otros no. Unos tenemos ideologías bien definidas, otros nos consideramos apolíticos... Pero todos estamos preocupados e indignados por el panorama político, económico y social que vemos a nuestro alrededor*¹⁵.

Es pot observar com l'únic marc comú que es delimita és la preocupació pel que passa a l'entorn polític, però ni es té (i es podria dir que tampoc es pretén tenir) una posició política definida.

L'aportació de Beatriz Santamarina Campos estableix varies diferències entre el moviment obrer i la *forma multitud* (Santamaria 2010). Aquesta última s'adapta al cas de les mobilitzacions espanyoles i segons l'autora no té els mecanismes per mantenir una convocatòria elevada al llarg del temps. També Alain Touraine diferencia el moviment obrer del moviment social. Argumenta que el moviment obrer porta en sí una transformació socialista de la societat; en canvi, "*la acción de los movimientos sociales no está dirigida fundamentalmente frente al Estado y no puede ser identificada con una acción política por la conquista del poder*" (Touraine 2006, p.258), ja que el seu element principal no és el de classe, i per tant difícilment es treballaran reivindicacions antagòniques a les de la burgesia que, com a conseqüència, superin l'organització capitalista de la societat.

2.6. Els Estats davant les mobilitzacions

Pel que fa al paper que l'Estat espanyol va jugar en aquest procés, Ruud Koopmans¹⁶ explica que per reduir la contestació social, l'Estat pot optar per una estratègia de fer concessions als actors més moderats mentre reprimeix als actors més radicals. Depenent de quins d'aquests actors tingui més rellevància en el moviment, les protestes es tornaran més convencionals o més violentes. Aquesta és, a grans trets, l'estratègia que el govern xilè va fer servir per fer

¹⁴ Lenin, V. I. (2014). *¿Qué hacer?*. [S.l.]: e-artnow sro. 110 p.

¹⁵ Democracia Real ¡Ya! (2011). *Manifiesto*. Democracia Real ¡Ya! <<http://www.democraciarealya.es/manifiesto-comun/>>. [Consulta: 03/06/2017]

¹⁶ Koopmans, R. (1993). *The dynamics of protest waves: West Germany, 1965 to 1989*. American sociological review, 58(5), 637-658.

front a l'escalada de protestes estudiantils que es van donar al seu territori cap a l'any 2011.

3. Metodologia

Per aconseguir donar resposta als conceptes plantejats anteriorment la metodologia d'aquest treball pivotarà sobre tres objectius: 1) observar l'evolució de les mobilitzacions compreses a l'Estat espanyol entre l'esclat de la crisi (2008) i l'actualitat, 2) estudiar el vincle entre aquestes mobilitzacions i el sorgiment de Podemos (en el cas del barri del Guinardó cal fixar-se en Barcelona en Comú) i 3) analitzar quin és el cas del Guinardó en quant a l'evolució de les mobilitzacions i el sorgiment i impacte de Barcelona en Comú. Amb aquests tres elements es pretén entendre el per què del sorgiment i del posterior descens del moviment iniciat l'any 2008, i en concret quin impacte ha tingut Barcelona en Comú sobre les mobilitzacions, tant en l'aspecte quantitatiu com en el qualitatiu. Es pretén també fer un recorregut que aniria des del nivell més macro al més concret: primer revisant totes les mobilitzacions a Espanya, posteriorment analitzant si el sorgiment de Podemos (Barcelona en Comú pel que fa al Guinardó) hi ha tingut algun impacte i per últim posant el focus sobre com aquests processos han afectat a un barri de Barcelona, el Guinardó.

Captar les mobilitzacions espanyoles en els últims deu anys no és una tasca senzilla. Voler objectivitzar la importància d'uns processos reivindicatius planteja un seguit de problemes que dificulten molt l'objectiu. A nivell qualitatiu, és evident que la rellevància d'aquestes mobilitzacions variaran segons la persona que opini, doncs cadascú li atorga un significat diferent. És per això que es va decidir, en aquest apartat, fer un anàlisi quantitatiu i basat en la recerca de dades oficials que ens puguin aportar informació sobre el gruix de mobilitzacions reivindicatives que han tingut lloc des d'abans de la crisi fins l'actualitat. Tot i que les dades oficials sobre aquestes qüestions són escasses, el departament de l'interior del Govern espanyol recull algunes xifres relatives a manifestacions, vagues i associacions: nombre de manifestacions efectuades, nombre de manifestacions prohibides, nombre d'incidents en manifestacions, nombre de vagues i participants en elles i nombre d'associacions contestatàries actives. Malauradament, les dades sobre el nombre de participants en les manifestacions es van deixar de recollir a partir de l'any 2008, fet que impedeix que puguin ser utilitzades per l'estudi. Pel que fa a Catalunya, s'exposen dades extretes del Departament de l'Interior pel que fa al nombre de manifestacions i el nombre d'intervencions de la Brigada Mòbil en aquestes. Per qüestions de competències, en els temes relatius a les manifestacions estatals no s'inclouen les xifres de Catalunya i el País Basc; com que es disposa d'algunes dades de Catalunya, quan s'escaigui aquestes s'inclouran a les xifres de l'Estat. Malgrat les fortes mancances que guarden les dades presentades pels diversos organismes d'interior, són l'únic recurs per intentar captar el desenvolupament numèric de les mobilitzacions d'aquells anys.

Les manifestacions i les vagues són dues de les formes més simbòliques d'expressar un descontentament, a la vegada que mètodes de lluita històricament usats de forma constant. És en aquest punt on s'intentaran establir possibles diferències entre els moviments socials (vinculant-los a les manifestacions) i el moviment obrer (vinculant-lo a les vagues). Per la seva banda, les associacions no són mobilitzacions esporàdiques, com poden ser les

manifestacions o les vagues, sinó que es conformen d'un conjunt d'individus que estan enxarxats i que desenvolupen una tasca de manera constant. En cap dels documents oficials existeixen definicions sobre els conceptes que es treballen, i per tant donen peu a confusions. Això passa sobretot amb les manifestacions, que potser és un concepte més difús que les vagues o les associacions. Es considera l'acampada del 15M una manifestació? Aquesta és només una de les preguntes que pot venir a la ment quan es revisen aquestes dades. També s'exposen dues dades relatives a l'evolució de les condicions materials de vida de la població extretes de l'*Instituto Nacional de Estadística*.

Per completar aquestes dades amb alguna xifra que doni informació sobre la confiança en el sistema polític a nivell estatal, s'exposen dades extretes del *Centro de Investigaciones Sociológicas* relatives a la intenció de no votar a les següents eleccions.

Per establir el possible lligam entre aquestes mobilitzacions i el partit polític Podemos i la seva forma específica a Barcelona i al Guinardó, Barcelona en Comú, s'ha escollit el discurs com a element essencial. D'aquesta manera, es recorre a documents oficials dels partits en qüestió: el discurs de l'acte de presentació i el manifest de presentació, d'una banda de Podemos i de l'altra de Guanyem Barcelona, nom inicial del que posteriorment serà Barcelona en Comú. Pel que fa als documents a analitzar relatius a les mobilitzacions, s'ha escollit el manifest que va fer *Democracia Real ¡Ya!* per convocar la manifestació del 15 de maig que va acabar amb les diverses acampades d'arreu de l'Estat i la declaració que va treure, just després de l'acampada, l'organització *acampadabcn*. Tenint en compte la manca de documents oficials d'aquesta etapa de les mobilitzacions, s'ha volgut incloure en l'anàlisi alguns dels lemes, càntics i eslògans més populars al llarg de les diverses protestes que van tenir lloc al marc del 15M. Pel que fa a les dues vagues generals del 2012, s'analitzaran els següents documents: dos manifestos convocant a la vaga del 29 de març del 2012: el manifest conjunt dels sindicats Confederació General del Treball (CGT) i la Confederació Nacional del Treball (CNT) i el manifest de la *Plataforma Social para la Defensa del Estado de Bienestar y los Servicios Públicos*, en la qual participen els sindicats Unió General de Treballadors (UGT) i Comissions Obreres (CCOO); dos manifestos convocant a la vaga del 14 de novembre del 2012: el manifest de la CNT i el manifest de CCOO. S'estableix aquesta diferenciació entre les organitzacions convocants perquè UGT i CCOO mostren suport obert a les candidatures de Podemos i la CNT i la CGT hi mostren un rebuig explícit. Es procedirà amb una metodologia comparativa entre tots els documents esmentats i s'intentaran identificar semblances i diferències entre tots ells.

Per entendre com aquests processos generals han tingut lloc al barri del Guinardó no s'ha pogut recórrer a dades ja que el Districte no recull xifres d'aquest tipus. Per aquest motiu s'han realitzat cinc entrevistes a cinc perfils diferents combinant participants en moviments socials, moviment obrer i Barcelona en Comú. Els perfils són: P1) activista en moviments socials, P2) activista en moviments socials i sindicalista, P3) activista en moviments socials i participant de base de Barcelona en Comú, P4) sindicalista, activista en moviment social i participant de base a Barcelona en Comú i P5) militant d'Iniciativa per Catalunya Verds i càrrec de responsabilitat institucional del districte d'Horta – Guinardó per Barcelona en Comú. La tipologia usada és la d'entrevista individual, estructurada i oberta: l'entrevista es realitza a cada

persona per separat, es tenen unes preguntes preparades, però es treballa des d'una flexibilitat que permet introduir noves preguntes que sorgeixin durant la conversa usant les paraules que fa servir la persona entrevistada. S'inclouran cites i opinions de les persones entrevistades al llarg del treball i abans de presentar les entrevistes com a tal per tal que les impressions dels protagonistes puguin anar servint per esclarir alguns dels temes que s'aniran tractant al llarg dels diferents anàlisis.

II. COS DEL TREBALL: ANÀLISI

1. Dades sobre l'evolució de les mobilitzacions

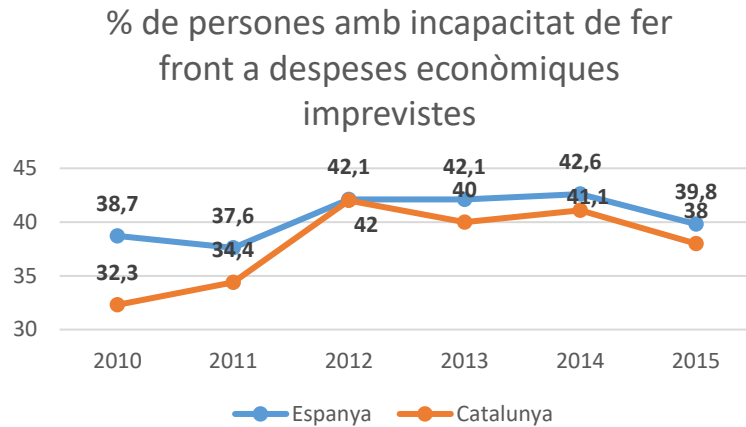
En aquest apartat es mostren dades relatives a les manifestacions, vagues i associacions tretes de documents oficials citats a cada gràfica del *Ministerio del Interior del Gobierno de España* i el Departament de l'Interior de la Generalitat. El major problema que sorgeix és que aquests òrgans no fan una definició prèvia per establir uns criteris per poder diferenciar què és una manifestació, una vaga o una associació del que no ho és. La definició de manifestació de la RAE en l'accepció que ens interessa és *Reunión pública, generalmente al aire libre y en marcha, en la cual los asistentes a ella reclaman algo o expresan su protesta por algo*. Aquesta definició deixa lloc a dubtes com per exemple si les diverses acampades del 15M estan considerades com manifestacions, per exemple. Tampoc no defineix què és un "incident" (s'exposaran dades sobre incidents en manifestacions). El mateix succeeix amb les dades sobre manifestacions extretes del Departament de l'Interior de la Generalitat Catalunya, que no recull xifres sobre vagues ni associacions. També s'extreuen dades sobre participació electoral del *Centro de Investigaciones Sociológicas*, en concret les xifres relatives a la intenció de no votar a les següents eleccions, indicador que reflexa la confiança en el sistema polític que té la població.

Cal recordar que en les dades referides a manifestacions (nombre de manifestacions efectuades, nombre de manifestacions prohibides i incidents en aquestes) del Ministerio del Interior es té en compte tot el territori de l'Estat espanyol excepte Catalunya i el País Basc, per qüestions de competències. En el cas del nombre de manifestacions s'inclouran les dades de Catalunya a les xifres recollides arreu de l'Estat; en el cas dels incidents (Espanya) i les intervencions policials (Catalunya) a les manifestacions s'han considerat que tot i ser indicadors molt relacionats no són el mateix i per tant no s'inclouran en la mateixa gràfica.

Per últim, s'han recollit algunes dades que es presenten a continuació respecte les condicions materials de la població. Com s'observa a les següents gràfiques, l'any 2014 va ser un dels pitjors anys en termes de condicions materials; tanmateix, més endavant es comprovarà que és un any de descens general de les mobilitzacions.

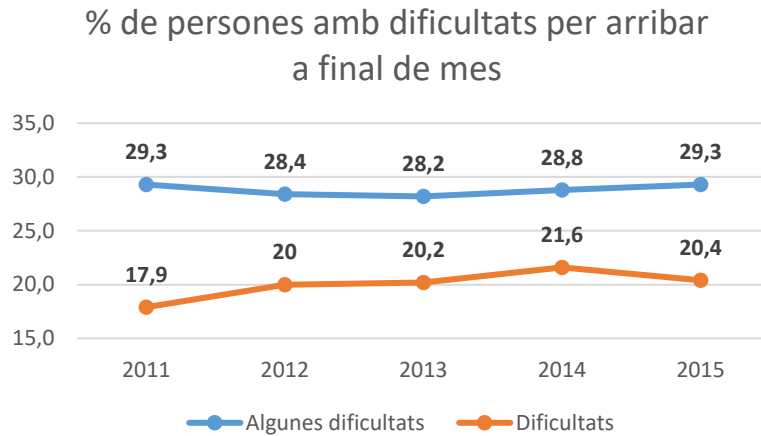

Gràfica 0. Tant per cent de persones amb incapacitat de fer front a despeses econòmiques imprevistes a Espanya i Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes de l'*Instituto Nacional de Estadística*.

Gràfica 0'. Tant per cent de persones amb dificultats per arribar a final de mes a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes de l'*Instituto Nacional de Estadística*.

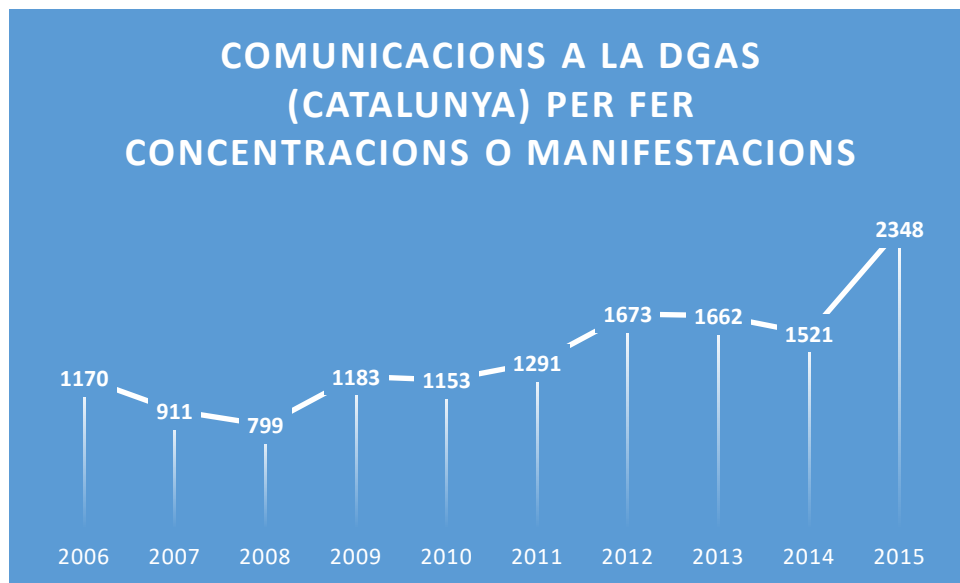
1.1. Gràfica 1. Nombre de manifestacions efectuades a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuarios estadísticos del Ministerio del Interior* del 2006 al 2015 i de les *Memòries del Departament d'Interior* del 2006 al 2015.

La present gràfica mostra informació sobre el desenvolupament en l'últim decenni del nombre de manifestacions efectuades a l'Estat espanyol. S'observen tres punts claus pel que fa al desenvolupament de les dades. El primer a l'any 2008, any en que esclata la crisi. Com que aquest any es troba a cavall entre l'etapa pre-crisi i l'etapa crisi, la seva xifra també és un entremig entre l'any anterior i el posterior: augmenten un 59,58% respecte el 2007, mentre al 2009 que l'augment torna a ser de magnitud semblant (57,29%). A partir d'aquest creixement, el nombre de manifestacions se situa en un decreixement poc pronunciat molt pròxim a l'estabilització. Això succeeix fins que l'any 2012 s'identifica el segon punt clau, ja que es dona l'ascens més espectacular de les dades arribant a les 45.906 manifestacions. De mitjana, es van comptabilitzar més de 125 manifestacions diàries a Espanya (sense comptar el País Basc); el nombre de manifestacions augmenta un 103,23% respecte l'any anterior. Pel que fa el 2013, tot i baixar una mica, les manifestacions es mantenen en un nombre molt alt. Avancem així fins el tercer punt clau: l'any 2014. En aquest s'inicia una fase de descens marcat del nombre de manifestacions, que si bé encara està lluny dels nivells anteriors al 2012, deixa també enrere les xifres del 2012. Entre l'any 2012 i el 2015 existeix una variació de -23,21% de les manifestacions.

1.2. Gràfica 2. Comunicacions a la DGAS (Direcció General d'Administració i de Seguretat) per fer manifestacions o concentracions (Catalunya)

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes de les *Memòries del Departament d'Interior* del 2006 al 2015.

Quan s'observen com es comporten aquestes dades a nivell de Catalunya, en general, s'identifiquen les mateixes tendències que a Espanya tot i que amb augments i descens menys espectaculars a causa de tenir uns valors més baixos per referir-se a un territori més petit. Tot i que la sèrie comença en moments diferents, ja que a diferència d'Espanya sembla que les manifestacions i concentracions al 2006 a Catalunya estan en un procés decreixent, s'identifica un canvi de tendència a partir del 2008 en forma d'augment de les dades. També s'observa el segon moment de creixement molt pronunciat de l'any 2012 i a partir de llavors un decreixement. És aquí quan les xifres ens mostren la diferència rellevant entre les dades de Catalunya i les de tot l'Estat: a Catalunya el decreixement és mínim i dura molt poc, doncs

es troba un creixement espectacular de les xifres a l'any 2015. No hi ha dubte que un dels fenòmens que influeix en aquest augment de les manifestacions i concentracions és el procés independentista. Especialment l'any 2015 es va posar la qüestió sobre la palestra pública a causa, entre d'altres coses, de la celebració de les eleccions autonòmiques que algunes formacions van considerar de caràcter plebiscitari.

Tenint en compte aquest augment específic de Catalunya, cal revisar les dades relatives a tot Espanya en quant a decreixement del nombre de manifestacions. Restant el nombre de manifestacions a Catalunya a les xifres de l'Estat espanyol s'obté que el 2012 hi van haver 44.233 manifestacions, mentre que l'any 2015 la xifra va baixar fins a 32.904, o el que és el mateix, es va produir una variació del -25,61%.

1.3. Gràfica 3. Nombre de manifestacions prohibides a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuarios estadísticos del Ministerio del Interior* del 2006 al 2015.

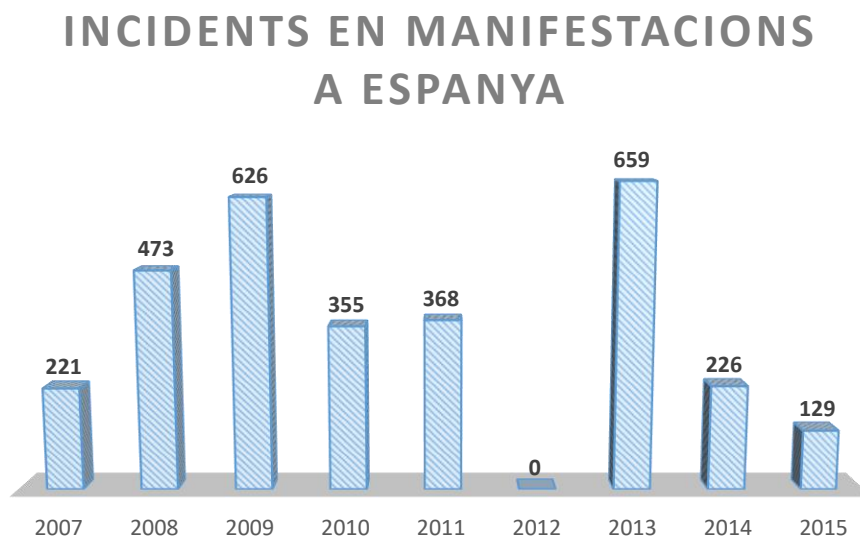
En aquesta gràfica s'observa el nombre de manifestacions prohibides, independentment de que s'hagin realitzat finalment o no, que han tingut lloc al llarg de l'última dècada a l'Estat espanyol. En aquestes dades s'identifiquen dos punts claus: el 2008 i el 2013. Com es comentava anteriorment, l'any 2008 és l'any en que esclata la crisi i per tant és un any de transició: la meitat d'ell forma part de l'etapa precrisi i l'altra meitat està dintre de l'etapa crisi. És per això que aquest any és un any de transició, d'entremig entre les dades del 2007 i les del 2009: l'any 2008 registra més d'11 vegades més manifestacions prohibides respecte l'any anterior, a la vegada que menys de la meitat respecte l'any posterior. A partir del 2009, aquest nombre s'estabilitza relativament fins arribar al segon punt clau, l'any 2013, en que es registren gairebé sis vegades més manifestacions prohibides que l'any 2012. Les dades que mostra l'any 2013 expliquen que, de mitjana, es van prohibir 4,61 manifestacions cada dia a l'Estat espanyol sense contar Catalunya i el País Basc. A partir de llavors, les xifres han entrat en un descens pronunciat, arribant al 2015, en que es registra una variació d'un -29,9% de manifestacions prohibides respecte l'any 2013.

Sens dubte, l'element més destacable d'aquesta gràfica és l'augment de manifestacions prohibides que es dona l'any 2013. Les causes d'aquesta situació no són clares. No es coneix cap canvi legal (la Ley de Seguridad Ciudadana, més coneguda com Llei Mordassa, s'aprova al 2014 i entra en vigència l'1 de juliol del 2015) ni cap canvi polític (el PP guanya les eleccions el 20 de novembre del 2011) que faciliti aquest espectacular augment en la prohibició de manifestacions.

Comparant les dades de manifestacions prohibides i les de manifestacions efectuades a l'Estat espanyol s'observa que segueixen, en general, una mateixa tendència: a més manifestacions efectuades, més manifestacions prohibides. Aquesta situació no canvia amb el salt que donen les manifestacions prohibides l'any 2013, simplement canvia d'escala: tot i que el tant per cent de manifestacions prohibides sobre les manifestacions efectuades és molt major, les dues tendències segueixen sent molt similars.

Els diversos mitjans de comunicació de l'Estat espanyol ofereixen diversos articles, dades, opinions i informació variada en diversos formats sobre l'evolució de les manifestacions a Espanya. Tanmateix, es detecta un buit informatiu enorme pel que fa a les dades sobre les manifestacions prohibides. N'hi ha prou en fer una simple cerca a qualsevol buscador d'internet (per exemple, "*manifestaciones prohibidas españa 2013*") per adonar-se que no existeixen articles sobre la qüestió, si bé apareix informació que mostra dades relatives a altres aspectes de les manifestacions.

1.4. Gràfica 4. Incidents en manifestacions a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuarios estadísticos del Ministerio del Interior* del 2006 al 2015.

Les dades que presenta el Ministerio del Interior sobre l'any 2012 indiquen que només es van donar 11 incidents. Aquesta xifra és del tot inversemblant, i més quan tenim en compte les dues vagues generals que van tenir lloc al març i al novembre d'aquell any, ambdues amb incidents remarcables. Malgrat els incidents més contundents es van donar a Barcelona (cal

recordar que les dades de Catalunya no estan recollides en els indicadors sobre manifestacions), altres ciutats de l'Estat també van ser testimonis d'aldarulls¹⁷. Donat aquesta evidència empírica, es procedirà com si no s'haguessin registrat dades relatives al 2012.

Una altra dada interessant és la dels incidents que succeeixen al llarg d'algunes manifestacions. S'observen dos punts claus, molt similars a les dues gràfiques anteriors: l'any 2008 i l'any 2013, tot i que caldrà incloure una menció a l'any 2010. D'igual manera que a les dues anteriors gràfiques, l'any 2008 és de transició: presenta dades molt superiors a les de l'any 2007 (es comptabilitza un augment d'un 114%) i molt inferiors a les de l'any 2009 (any que es dona un altre augment, aquest cop menys espectacular, d'un 32,25%). Com s'ha dit, cal esmentar el cas de l'any 2010, aquesta vegada diferent a les dades obtingudes en les anteriors gràfiques, ja que s'hi troba un descens molt pronunciat del nombre d'incidentes que es manté per a l'any 2011 amb un creixement poc significatiu. Com que no es poden obtenir les dades de l'any 2012 no podem copsar del tot l'envergadura d'aquest descens. El segon punt clau es troba a l'any 2013. Pel mateix motiu que l'anterior, no es pot considerar un any de creixement dels incidents, ja que no es coneixen les dades del 2012. El que sí que es pot assegurar és que a partir de l'any 2013 el descens és molt pronunciat. Tant és així que l'any 2015 es registren un 80,42% menys incidents que l'any 2013.

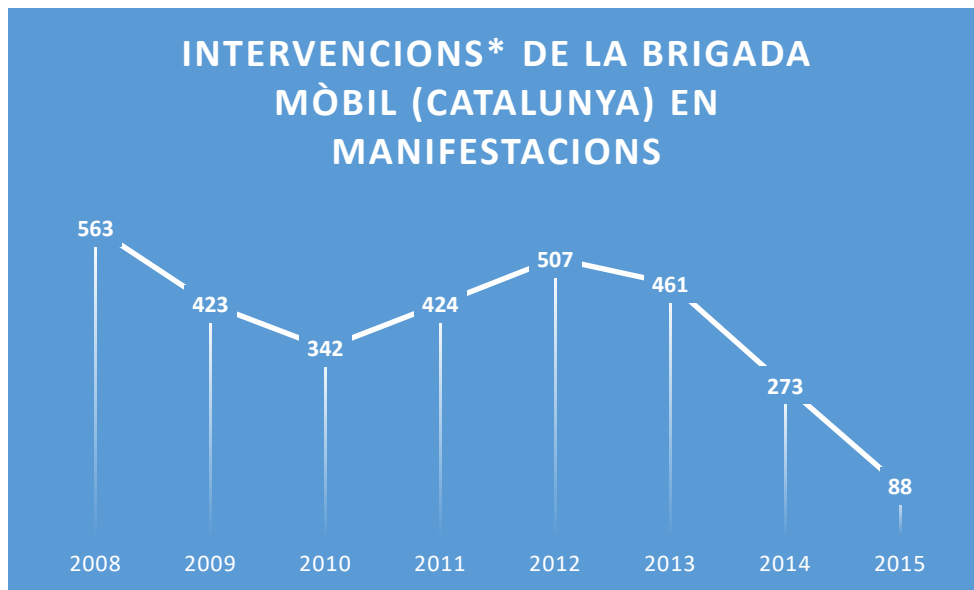
Així com en el nombre de manifestacions efectuades i prohibides és molt més alt a partir del 2012 i 2013 respectivament, no passa el mateix amb les dades tractades en aquesta gràfica. És a dir que l'augment de les mobilitzacions no es tradueix en un augment dels incidents en aquestes. Tant és així que l'any 2013 només hi ha 33 incidents més que l'any 2009; l'any 2014 es van registrar menys de la meitat dels incidents del 2008; l'any 2015 té gairebé 100 incidents menys respecte el 2007. L'any 2006 és el que registra més incidents de l'última dècada.

---

¹⁷ Els següents links són notícies de varis diaris sobre incidents ocorreguts durant diverses manifestacions de l'any 2012 a diverses ciutats d'Espanya

- *Huelga General 14-N: la jornada termina con cargas policiales en Madrid y Barcelona*. Lainformacion.com, 15/11/2012. <http://www.lainformacion.com/mano-de-obra/huelga/huelga-general-14-n-la-jornada-termina-con-cargas-policiales-en-madrid-y-barcelona_8nZhekuPQ0p4owhPdJUaX3/>. [Consulta: 03/06/2017]
- Giraldo, E. & Sánchez, S. & Serrano, A. & Menéndez, M. & Peña, C. (2012). *La huelga general, al minuto: las manifestaciones en varias ciudades de España cierran el 29-M*. rtve. Noticias, 29.03.2012. <<http://www.rtve.es/noticias/20120329/huelga-general-del-29m-minuto-arranca-septima-huelga-democracia-contra-reforma-laboral/511559.shtml>>. [Consulta: 03/06/2017]
- *Más de 70 detenidos y 35 heridos en incidentes aislados*. El Periódico. Economía, 14 de noviembre del 2012. <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/economia/una-veintena-detenciones-heridas-incidentes-aislados-2249337>>. [Consulta: 03/06/2017]
- *Finaliza la jornada de huelga con manifestaciones masivas y altercados en Madrid y Barcelona*. 20 minutos, 14.11.2012. <<http://www.20minutos.es/noticia/1646534/0/huelga-general/14N-directo/minuto-a-minuto/>>. [Consulta: 03/06/2017]

1.5. Gràfica 5. Intervencions* de la Brigada Mòbil en manifestacions (Catalunya)

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes de les *Memòries del Departament d'Interior* del 2008 al 2015.

*A partir del 2011 es deixa de fer servir la paraula "intervencions" per descriure aquesta dada i passa a fer-se servir la paraula "serveis".

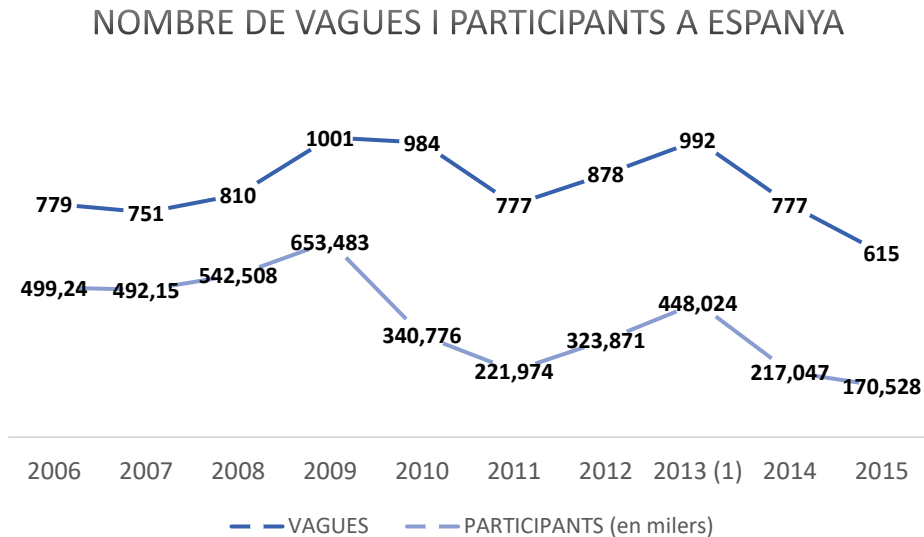
El primer que cal destacar és que tot i que els respectius òrgans d'interior del Gobierno de España i de la Generalitat de Catalunya no fan definicions dels termes "incidentes" i "intervencions" (posteriorment "serveis") és evident que ambdós termes no són sinònims: no és el mateix un incident que una intervenció. Tanmateix, també és evident que són dos processos que, en el context d'una manifestació, van estretament lligats: en el moment en que es produeix quelcom definit com a incident es produeix una intervenció policial. Per aquest motiu es tracten aquestes dues dades com quelcom molt relacionat però no s'inclouen a la mateixa gràfica.

Les dades referents a Catalunya no es diferencien gaire de les de l'Estat espanyol. La diferència més notòria és que Espanya entra en el període de la crisi (any 2008) en tendència ascendent en quant a incidents en manifestacions, mentre que les intervencions de la Brigada Mòbil catalana es troben en descens. A partir d'aquí, s'observa un pic baix a l'any 2010 en ambdós casos i una recuperació que culmina l'any 2012 a Catalunya i l'any 2013 (tenint en compte que no es tenen dades de l'any 2012) a Espanya. El posterior declivi de les dades és comú i contundent, tot i les dades d'un augment considerable del nombre de manifestacions i concentracions que presenta Catalunya. Aquest fet dona força a la hipòtesi que afirma que la crescuda es deu principalment al procés independentista, ja que no es produeixen incidents en les seves manifestacions pel seu caràcter transversal i per tenir el recolzament de bona part de les institucions catalanes.

De la mateixa manera que passa amb els incidents a Espanya, pel que fa a les dades de Catalunya tampoc no observem que el creixement del nombre de manifestacions es vegi reflectit en un creixement del nombre d'intervencions de la Brigada Mòbil. Una de les dades que demostren aquest fet és que les 799 comunicacions per fer manifestacions o

concentracions que registra l'any 2008 és la xifra més baixa pel que fa al període comprès entre 2006 i 2015. Tanmateix, l'any 2008 és el que més intervencions policials comptabilitza.

1.6. Gràfica 6. Nombre de vagues i participants en elles a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes dels documents *Estadística de huelgas y cierres patronales* de la *subsecretaría de empleo y Seguridad social* de l'any 2006 fins l'any 2015.

(1) No s'inclouen les dades de la vaga de l'ensenyament pública i privada del 9 de maig del 2013

Aquesta gràfica fa referència al nombre de vagues que es van donar a l'Estat espanyol des del 2006 i el nombre de persones que hi van participar (en milers). El primer que cal destacar, tot i que pot ser evident, és que ambdues variables segueixen la mateixa tònica: quan una creix, l'altra també; quan una disminueix, l'altra també, tot i que sovint en diferent mesura. També es poden identificar els punts claus que s'està veient que es troben en la majoria de gràfiques, tot i que caldrà fer especial menció a l'any 2011: l'any 2008 és l'any de transició, ja que registra un augment (si bé és poc significatiu) respecte l'any anterior i presenta xifres menors (aquest cop més significativament) que l'any 2009. El 2009 és l'any que més vagues i més participants en elles hi ha hagut a l'última dècada d'Espanya, però a partir de llavors el descens és molt pronunciat fins que es toca fons l'any 2011, amb xifres molt inferiors a les registrades abans de la crisi pel que fa al nombre de participants. Llavors comença una creixuda que si bé no arribarà als nivells del 2009, porta a establir l'altre punt clau, que torna a ser el 2013, any a partir del qual es produeix una altra caiguda que farà que l'any 2014 tingui menys de la meitat de participants en vagues que l'any anterior. S'arriba a l'any 2015 amb les xifres més baixes de l'última dècada.

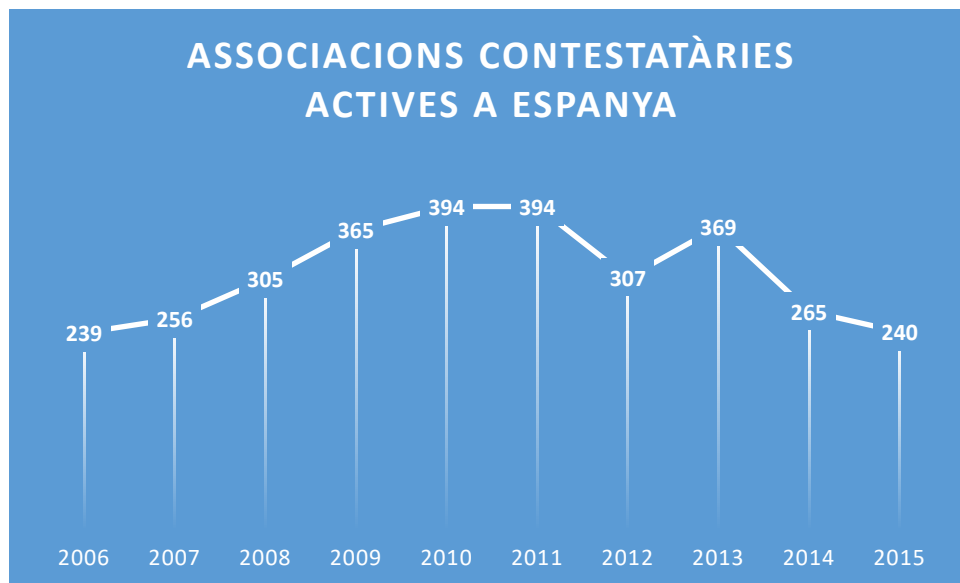
Dues de les principals causes que possiblement han portat a més gent a recórrer al mètode de la vaga són: la crisi (2008) i la reforma laboral (2012). Però s'observa que els dos pics pel que a vagues i a participants en vagues es donen als anys posteriors de cada un d'aquests successos: l'any 2009 i l'any 2013 (malgrat les dues vagues generals que van tenir lloc al 2012 en resposta a la reforma laboral, vagues que no es reflecteixen numèricament a la gràfica). Això es pot donar a la dificultat organitzativa que comporta fer una vaga. Totes les persones

entrevistades s'han manifestat en aquest sentit. En concret P2 ha explicat que “la vaga requereix una estructura de lluita molt més àmplia”.

Un altre element important a subratllar és la comparació de l'etapa precrisi i l'etapa crisi. Mentre que el nombre de vagues realitzades es manté (en alguns anys augmenta) pels anys de la crisi, el nombre de participants en elles disminueix molt significativament, produint-se dues caigudes molt pronunciades. Això es deu a que amb l'avançament de la crisi i la introducció de les últimes reformes laborals la inseguretat laboral real i la percebuda ha augmentat moltíssim. Com afirma P5, cada vegada més “fer una vaga costa, la manifestació et surt gratis”.

En aquest sentit cal destacar que les dinàmiques que segueixen les vagues, els seus ascensos i descensos, semblen no tenir gaire a veure amb les tendències que segueixen les dades relatives a les manifestacions. Aquest element sumat a les característiques ja explicades fan concloure que, com exposa P4, “el moviment obrer està separat dels moviments socials, són molt diferents”.

1.7. Gràfica 7. Associacions contestatàries actives a Espanya

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuaris estadístics del Ministeri del Interior* del 2006 al 2015.

Aquesta gràfica mostra la quantitat d'associacions de caràcter contestatari que han estat actives a Espanya durant l'últim decenni. El Ministerio del Interior del Gobierno de España recull dades sobre les associacions actives i les classifica per tipologies, però no existeix una tipologia que emmarqui les associacions de caràcter contestatari en bloc. És per això que en base a la seva classificació s'han anat seleccionant les que encaixen amb el que es busca en el present treball. També es presenten les dades de cada tipus d'associació en concret en la següent taula, per tal de donar més detalls al respecte.

Taula 1. Associacions contestatàries actives a Espanya per tipologies

	Defensa del medi ambient	Drets humans	Activitats cívico – polítiques	Afectats i perjudi- cats	Minories i altres grups
2006	46	19	27	31	8
2007	34	24	26	19	11
2008	46	20	59	20	15
2009	64	23	25	26	20
2010	75	34	37	14	18
2011	72	37	64	21	21
2012	56	23	37	28	26
2013	103	31	60	42	14
2014	52	25	53	30	10
2015	39	27	50	35	20

	Humanitàries amb projecció a l'estranger	Acció social no classificades	Reivindicatives	Desenvolupament comunitari	Total
2006	89	0	12	7	239
2007	111	0	18	13	256
2008	112	4	20	9	305
2009	172	6	20	9	365
2010	160	7	31	18	394
2011	116	15	22	26	394
2012	75	13	13	36	307
2013	75	3	11	30	369
2014	48	4	22	21	265
2015	45	6	7	11	240

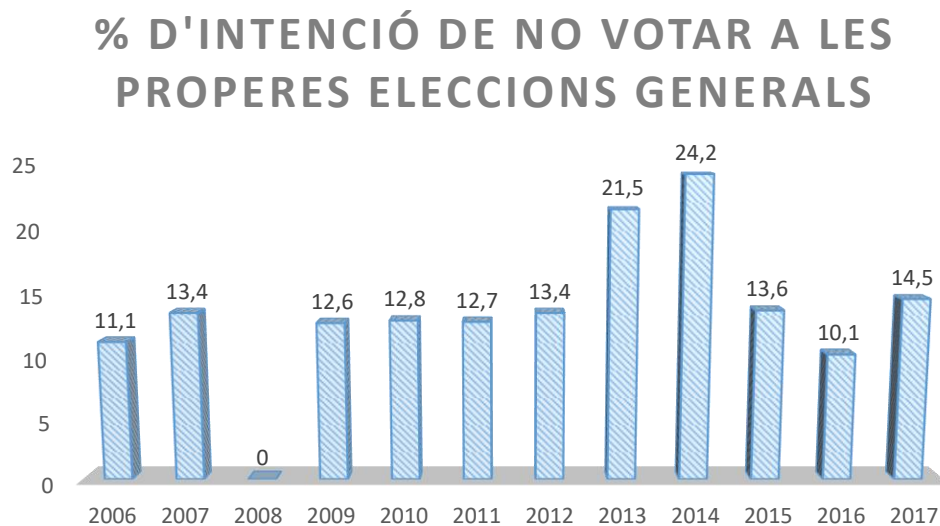
Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuaris estadístics del Ministerio del Interior* del 2006 al 2015.

El primer que cal esmentar és que aquestes dades no recullen tot el teixit associatiu ja que moltes associacions, en les seves diverses formes (assemblees, plataformes, col·lectius, etc.) no es registren a les dades oficials. Tanmateix, com que és impossible recollir dades sobre aquests grups de persones organitzades que no es registren, la única opció que queda és treballar amb les associacions que sí que ho fan. Les dades que es presenten dibuixen gairebé una campana simètrica entre l'any 2006 i l'any 2015, amb l'excepció del 2012. Així doncs, la crescuda comença el 2006 (potser abans) amb 239 associacions, arribant i encallant-se en les 394 del 2010 i el 2011. La crescuda entre aquests dos anys ha estat d'un significatiu 64'85%. A partir d'aquell moment la tendència passa a ser negativa, destacant la caiguda del 2014, fins arribar al punt de retornar a les xifres del 2006, amb 240 associacions actives per l'any 2015. D'aquesta manera la campana queda complerta.

La dada que se surt de la norma és la de l'any 2012, que es presenta com una excepció dintre de la regularitat general. Una hipòtesi en aquest sentit és que a finals del 2011 el moviment 15M es comença a descentralitzar, a crear petits grups en diferents parts del territori. Arrel d'aquest procés van sorgir moltes petites organitzacions que probablement l'any 2012 encara no s'havien oficialitzat, és a dir, registrat legalment.

Pel que fa a la comparació d'aquestes dades amb les relatives al nombre de manifestacions, s'observen similituds i diferències. El nombre d'associacions contestatàries actives a Espanya segueix la mateixa tendència ascendent que el nombre de manifestacions a l'any 2008 i la mateixa tendència descendent a partir de l'any 2013. Malgrat això, pel període entremig d'aquestes dues dates les associacions presenten una regularitat que contrasta amb les variacions constants de les manifestacions. També cal esmentar que la gran crescuda de les manifestacions a partir de l'any 2012 no es veu reflectida amb un augment de les associacions, que es mantenen estables.

1.8. Gràfica 8. Intenció de no votar a les següents eleccions generals

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes dels *Baròmetros del Centro de Investigaciones sociológicas* del mes de gener dels anys des del 2006 al 2017.

La present gràfica explica l'evolució de la intenció de no votar en les següents eleccions generals. Totes les dades estan recollides al gener de cada any, i per tant s'ha de considerar que expliquen l'any anterior. Es desconeix el motiu pel qual l'indicador que es reflexa en aquesta gràfica no va ser recollit l'any 2008. Com es pot comprovar, aquests valors disten molt de ser els que es donen a les eleccions generals, ja que l'abstenció va arribar al 31,06% a les eleccions del 2011, d'un 26,8% a les de l'any 2015 i d'un 30,16% a les del 2016¹⁸. És per això que en aquesta anàlisi es treballarà amb les tendències que presenten les dades més enllà del seu valor concret.

El primer que cal destacar és que el tant per cent de persones amb intenció de no votar a les

¹⁸Elecciones generales 2016. El país. <<http://resultados.elpais.com/elecciones/2016/generales/congreso/index.html>>. [Consulta: 03/06/2017]

següents eleccions generals es manté molt estable al llarg de l'època precrisi i durant la crisi. Aparentment, la crisi no ha tingut impacte en aquest tema. És l'any 2013 que es detecta un augment pronunciat d'aquest percentatge, que arriba al màxim al gener de 2014. Però aquesta tendència és aturada sobtada i contundentment perquè el gener de l'any 2015 gairebé un 10% menys de persones manifesten voluntat de no participar en les eleccions generals i el 2016 presenta les xifres més baixes de l'últim decenni, amb un reduït 10'1% de persones que no votarien. Aquesta tendència canvia de sentit quan el 2017 torna a tenir una xifra prou alta (la més alta si no contem els anys 2013 i 2014).

El descens de la intenció de no votar que es reflexa a les dades recollides al gener del 2015 té a veure amb una orfandat que patien els votants d'esquerres des que el partit que s'identifica com d'esquerres espanyol, el PSOE, va fer una gestió de la crisi que va allunyar a part dels seus votants. Per la seva banda, Izquierda Unida no aconseguia recollir aquest descontentament. És en aquest moment, concretament el 16 de gener del 2014 que sorgeix Podemos i fa que aquest sector de gent que es considerava d'esquerres i que havia perdut la confiança en el sistema polític i per tant es decantava per la no participació en el procés electoral, s'aferrin al seu projecte aconseguint així reincorporar-los en la participació a les eleccions.

Pel que fa a l'augment de la intenció d'abstenció que es detecta l'any 2013, entre d'altres coses és atribuïble a una creixent preocupació per la corrupció. Així ho reflecteixen les dades del baròmetre del CIS, que indiquen que el percentatge de persones que consideren el frau i la corrupció com un dels tres problemes més importants d'Espanya era de 17,2% al gener del 2012, de 37,6% al gener del 2013 i del 60%, rècord històric, al 2014.

1.9. Síntesi

16 de gener del 2014: presentació de Podemos

Per copsar les dades relatives a la intenció de vot cal fixar-se en l'any anterior, ja que les dades estan recollides al gener de cada any. S'observa que el gener de 2015 és el que presenta un descens més pronunciat de la intenció de no votar. La tendència continua baixant pel que fa al gener de 2016, però torna a repuntar pel gener del present any. És potser aquest indicador el que reflexa millor la tesi d'aquest treball: el sorgiment de Podemos provoca que molta gent que havia perdut la confiança en el sistema polític espanyol la recuperi i vegi en aquesta nova formació una manera de canalitzar el seu descontent. La formació Podemos neix el 16 de gener de 2014 mentre que Guanyem Barcelona, que posteriorment passarà a ser Barcelona en Comú, es presenta el 26 de juny del 2014. És justament a partir de gener de 2014 que les xifres comencen a baixar.

Totes les persones entrevistades coincideixen en que una de les característiques del 15M va ser la frustració general de l'electorat d'esquerres amb els partits i les organitzacions que es definien com a tal. En aquest sentit, P2 exposa que Podemos i Barcelona en Comú neixen de la frustració que la població sent cap als partits que s'anomenen d'esquerres.

Cal relacionar aquest fenomen amb l'anàlisi del sistema polític espanyol que realitza Raul

Zelik. Els partits polítics referents de l'esquerra del moment van tenir un paper molt important en el procés de no ruptura amb el franquisme que relata l'autor. Podem ve a cobrir un espai deixat per les esquerres clàssiques, que ja sigui per haver incomplert gran part del que s'espera d'un partit d'esquerres (cas del PSOE) o per no aconseguir copsar l'esperit del 15M (cas de IU), havia quedat orfe. Molta gent que es considera d'esquerres va perdre el seu referent en aquella època; conseqüentment va perdre la confiança en que es podien aconseguir millores mitjançant el vot a algun partit polític i per tant van deixar de tenir la intenció de participar a les següents eleccions. Aquestes persones recorren a altres mètodes per intentar canviar una realitat que no els convenç, com per exemple participar en manifestacions. No és per casualitat que els anys en que es registra més intenció d'abstenció (gener del 2013 i gener del 2014) siguin precisament els anys en que més nombre de manifestacions es comptabilitzen (any 2012 i any 2013).

Però aquesta tendència es veu aturada quan el 16 de gener de 2014 Podemos s'erigeix com el portador de la transformació a les institucions. D'aquesta manera aconseguix recollir aquestes persones i els retorna la confiança en el procés electoral. Així és com s'inverteix el procés anterior: com que aquests subjectes tornen a creure que la participació en el procés electoral pot portar aquest canvi anhelat, es produeix una desmobilització en els diversos aspectes treballats en aquest treball.

L'any 2014 és, en general, l'any on més descens hi ha hagut pel que fa als indicadors que s'han escollit per aquest estudi. Per analitzar-ho més detalladament, es tractaran les dades en termes relatius i no absoluts. Per exemple, quan es diu que el 2014 és l'any amb més descens pel que fa al nombre de participants en vagues és perquè es produeix una caiguda del 51,55% d'aquests, el percentatge més gran de tota la sèrie; si parléssim en termes absoluts, l'any 2010 seria el primer de la llista ja que registra 312.707 participants menys en vagues, mentre que el 2014 en registra 230.977. Parlar en termes relatius permet comparar caigudes i crescudes i ajuda a copsar millor els processos ascendents i descendents dels cicles. A més, el 2015 confirma aquesta tendència perquè les xifres segueixen baixant. El mateix passa amb les associacions: el 2014 és l'any amb més caiguda i el 2015 presenta encara més caiguda.

El 2014 és l'any on es dona el descens més pronunciat de manifestacions a Espanya, descens que se segueix donant al 2015. A Catalunya, és l'any on hi ha més descens de les manifestacions en l'època crisi i l'any 2015 hi ha una pujada per motius ja comentats.

També és l'any amb la caiguda més gran del nombre d'incidents a les manifestacions, xifra que segueix baixant fins l'any 2015. A Catalunya, l'any 2015 és l'any amb més descens i el 2014 és el segon de la llista.

La repressió i la desmobilització

És evident que un dels factors que condicionarà el desenvolupament dels cicles de protesta és la repressió. En aquest sentit s'ha expressat la persona entrevistada número 1, participant en moviments socials del Guinardó: "la repressió és més efectiva quan s'aplica sobre persones

nouvingudes als moviments socials; si s'aplica sobre les persones que ja tenen un bagatge activista, enlloc d'allunyar-les de les reivindicacions, fan que s'hi aferrin més.”

És en aquest sentit que s'han d'analitzar les dades presentades sobre manifestacions prohibides i sobre els incidents o intervencions policials que s'hi produeixen: quan augmenten les manifestacions prohibides, els fets descrits com a incidents i les intervencions policials, baixen les xifres dels indicadors sobre mobilitzacions. El nombre de manifestacions prohibides segueix, a grans trets, la tendència del nombre de manifestacions, però l'any 2013 es produeix un augment espectacular de manifestacions prohibides, mentre que el gran augment en nombre de manifestacions es dona l'any 2012. Pel que fa als incidents a les manifestacions espanyoles, si s'observen les dades post 2008 (és a dir, de l'època de la crisi) el 2013 és l'any que més es donen; tot i que queda la incògnita de quines xifres té l'any 2012. Les dades relatives a les intervencions de la policia a les manifestacions de Catalunya mostren quelcom bastant similar. Exceptuant el 2008, que està a cavall entre l'època precrisi i l'època de crisi, els anys amb més intervencions policials són, per ordre, el 2012 i el 2013.

És precisament a partir del 2013 que les xifres dels indicadors recollits comencen a baixar. Així doncs, és versemblant que existeixi una relació directa entre un més alt nivell de repressió i un descens de les mobilitzacions.

Associacions i incidents en manifestacions

Els valors que mostren els indicadors dels incidents o intervencions policials i el nombre d'associacions contestatàries actives no han augmentat gaire a partir del 2008, a diferència del nombre de manifestacions, que varia molt depenent de l'any i en general mostren un augment molt gran respecte a les xifres d'abans de la crisi.

Taula 2. Comparació del nombre de manifestacions, incidents en manifestacions i associacions contestatàries actives a Espanya els anys 2006, 2009 i 2013.

	Nombre de manifestacions	Incidents en manifestacions	Associacions contestatàries actives
2006	9231	718	239
2009	24023	626	365
2013	43170	659	369

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuarios estadísticos del Ministerio del Interior* del 2006 al 2015.

Això sembla indicar que les persones que contribueixen a que el nombre de manifestacions augmenti són persones exteriors a les mobilitzacions prèvies i a la pròpia organització d'aquestes mobilitzacions. Tanmateix, cal tenir en compte les constants crides al pacifisme que realitzava el moviment 15M, fet que podria explicar en part per què es produeix un nombre d'incidentes semblant tot i haver moltes més manifestacions.

La hipòtesi és que les persones que desenvolupen les seves mobilitzacions amb un caràcter més combatiu gairebé no han variat, són els de sempre, amb o sense crisi; d'igual manera,

les persones que engeguen iniciatives en forma d'associació, que requereix un treball més regular i constant també són els mateixos de sempre, amb o sense crisi. En canvi, la gent nouvinguda, la gent que s'incorpora fruit d'un auge de la contestació social no acaba de penetrar en els mecanismes de les mobilitzacions populars i participa d'aquestes d'una manera més esporàdica i desorganitzada. És per això que aquestes persones contribueixen a augmentar el nombre de manifestacions, però no contribueixen a augmentar el nombre d'associacions contestatàries. P2 es manifestava en aquest sentit quan assegurava que "és molt fàcil sortir al carrer un cop a l'any i això pot pujar el nombre de manifestacions"

A partir d'aquesta concepció serà necessari enllaçar-ho amb el discurs que adopten aquests moviments, en concret el 15M i en concret en el target que ells adopten. Com s'explica al següent apartat, el 15M adreça el seu missatge i la seva crida a mobilitzar-se a la *gente normal*, amb un clar intent de desmarcar-se de les mobilitzacions clàssiques i sumar a persones que probablement no estiguessin organitzades políticament i que segurament tinguin més dificultats en participar de les mobilitzacions més enllà de manifestar-se en algunes ocasions.

2. Anàlisi del discurs

2.1. Discurs 15M

Manifest Democracia Real ¡Ya!

El present manifest¹⁹ es va publicar des de la plataforma *Democracia Real ¡Ya!* (a partir d'ara DRY) amb la intenció de convocar una manifestació pel dia 15 de maig del 2011 a més de 40 ciutats espanyoles (Madrid, Barcelona, Valencia, Alacant, Melilla, Palma de Mallorca i més) totes sota el lema "*No somos marionetas en manos de políticos y banqueros*" o "*Democracia real ¡YA! No somos mercancía a manos de políticos y banqueros*". D'aquestes manifestacions van sorgir les diverses acampades a les places, sent aquest l'origen de les repercussions que encara avui en dia té el moviment 15M.

Com s'observarà, el manifest es focalitza en tot allò que la plataforma creu que no està bé, però guarda poc espai per articular alternatives. Tanmateix, no seria correcte dir que el manifest no reflexa cap proposta de canvi:

Existen unos derechos básicos que deberían estar cubiertos en estas sociedades: derecho a la vivienda, al trabajo, a la cultura, a la salud, a la educación, a la participación política, al libre desarrollo personal, y derecho al consumo de los bienes necesarios para una vida sana y feliz. [...] Si como sociedad aprendemos a no fiar nuestro futuro a una abstracta rentabilidad económica que nunca redunde en beneficio de la mayoría, podremos eliminar los abusos y carencias que todos sufrimos.

Sovint es cau en una inconcreció o ambigüïtat que fa que aquestes reivindicacions no vagin acompanyades d'unes maneres d'aplicar-se. Ho veiem quan es diu que dues de "*las prioridades de toda Sociedad avanzada*" haurien de ser "*el progreso*" i "*la felicidad de las personas*". La major part del manifest respon a la lògica del que està malament i no de com

¹⁹ Democracia Real ¡Ya! (2011). *Manifiesto*. Democracia Real ¡Ya! <<http://www.democraciarealya.es/manifiesto-comun/>>. [Consulta: 03/06/2017]

es podria millorar:

Unos nos consideramos más progresistas, otros más conservadores. Unos creyentes, otros no. Unos tenemos ideologías bien definidas, otros nos consideramos apolíticos... Pero todos estamos preocupados e indignados por el panorama político, económico y social que vemos a nuestro alrededor.

Aquestes paraules reflecteixen un descontentament general, un veure que hi ha quelcom que falla en com estem organitzant la societat, però denoten una absència de projecte que pugui millorar aquesta situació. El moviment s'autodefineix com un conjunt de persones que davant d'una situació que els preocupa i indigna no tenen una posició comú, un projecte per combatre-la. Alguns optarien per solucions més progressistes, d'altres per més conservadores, etc. La disparitat és tal que fins i tot hi ha qui recolzaria solucions fora de la política (apolítics). La major part del manifest es mou dintre d'aquesta lògica. El document té una estructura de tres paràgrafs inicials i posteriorment una llista de 9 punts. Per evitar el risc de descontextualitzar les cites, es copia la totalitat d'alguns d'aquests punts: *“El actual funcionamiento de nuestro sistema económico y gubernamental no atiende a estas prioridades y es un obstáculo para el progreso de la humanidad”*; *“Los ciudadanos formamos parte del engranaje de una máquina destinada a enriquecer a una minoría que no sabe ni de nuestras necesidades. Somos anónimos, pero sin nosotros nada de esto existiría, pues nosotros movemos el mundo”*. És per això que és correcte afirmar que el manifest reflexa una voluntat de *canvi*, tot i que un canvi en abstracte, no concretat en cap forma.

Les primeres paraules del text són: *“Somos personas normales y corrientes. Somos como tú”*. Això és un clar intent de desmarcar-se del moviment obrer clàssic, sovint endogàmic i sectari. Es rebutja tota aquesta tradició de lluita i s'aclareix al lector que el moviment 15M no són els radicals de sempre, aquells que parlen amb paraules que ningú no entén i citen autors de fa dos segles. Les persones que es van acumular a les places aquell 15 de maig no tenien un perfil de classe determinat: estudiants que els havien pujat les taxes, petits comerciants cada vegada més ofegats per la crisi, obrers víctimes d'acomiadaments massius, jubilats preocupats per la seva pensió, etc.

En el mateix sentit, es pot identificar una desvinculació de la lluita de classes. Al llarg del text no s'observa cap referència a les classes socials del sistema capitalista. Aquest element ve a sumar-se a l'argument anterior d'un suposat allunyament del 15M respecte al moviment obrer clàssic, que sempre ha utilitzat l'element de classe com a tret distintiu del seu discurs. En contra d'això, el present manifest fa referència a *“la indefensión del ciudadano a pie”*, per exemple. El mateix succeeix pel que fa a l'eix esquerra – dreta, clau en el moviment revolucionari clàssic i deixat de banda al manifest.

Declaració *acampadabcn*

La declaració de l'*acampadabcn*²⁰ es titula “Qui som a l'Acampada de Barcelona?”. No va acompanyada d'una data i per tant no es pot concretar, però es redacta després de la primera nit d'acampada a la Plaça Catalunya i el primer comentari a la pàgina web data del dia 21 de

---

²⁰ Declaració. Qui som a l'acampada de Barcelona? *acampadaBCN*, 05/2017. <<https://acampadabcn.wordpress.com/documentos/declaracion-de-principios/>>. [Consulta: 29/05/2017]

maig del 2011. Per tant, es va realitzar al poc temps d'haver-se instal·lat l'acampada que es va iniciar la nit del 15 de maig del 2011.

En aquest text es reproduïen les mateixes línies generals que al manifest anterior. La major part d'aquest també segueix la lògica del que està malament, del que es vol canviar. També s'entén aquest descontentament i la voluntat de revertir-lo com la base de la unió dels participants en la protesta: “Ens uneix el malestar per unes vides precàries per les desigualtats”, “ens uneix una vocació de canvi”.

Però és dubtós que en el text es reflecteixin propostes concretes per revertir aquesta situació no desitjable, ja que les parts del manifest que s'hi refereixen pateixen d'una profunda inconcreció i d'un caràcter molt difús: “...volem una nova societat que doni prioritat a la vida per sobre dels interessos econòmics i polítics”. “Apostem per una transformació profunda de la societat. I sobretot apostem perquè sigui la pròpia societat la protagonista d'aquest canvi.”

Igual que a l'anterior manifest, tampoc en aquest es detecten referències a la lluita de classes ni de l'eix esquerra - dreta, banderes històriques de les mobilitzacions populars. Així doncs, s'observa com també existeix una intenció de distanciar-se de les protestes clàssiques.

La característica del canvi en abstracte es veu més clarament en aquest text i es pot identificar en les cites anteriorment reflectides en aquest treball. A més, la paraula “canvi” té molt protagonisme narratiu (en una ocasió és substituïda per “transformació”, que s'usa com a sinònim).

Per últim, en aquest text hi veiem reflectit un dels lemes més característics del moviment 15M: el rebuig a la representativitat com a sistema polític. Al manifest de *DRY* es deixa entreveure tímidament aquesta postura quan s'hi observa un posicionament a favor de la “*participación política ciudadana mediante cauces directos*”. Però és en el desenvolupament del moviment a través d'assemblees a les places que es construeix aquesta consigna tantes vegades repetides que el manifest de Barcelona expressa: “ningú ens representa” i “ens sentim exclosos del sistema polític actual, que no ens representa”.

2.2. Discurs de Podemos i Barcelona en Comú

Els elements detectats en els discursos de les dues formacions són molt semblants. Com es veurà a continuació, durant l'anàlisi se subratlla especialment que ambdues formacions s'autoconsideren hereves, representants o eines en mans de la gent que es va mobilitzar per protestar en aquells anys. Això no afirma en cap cas la hipòtesi formulada: que es demani suport electoral a determinats moviments socials no implica que aquests s'hagin de desmobilitzar necessàriament. Si bé és cert que, com s'ha vist, les dades relatives a la intenció de no votar a les següents eleccions semblen tenir a veure amb les del nombre de mobilitzacions.

Podemos

En aquest apartat s'analitzarà el discurs del partit polític Podemos quan es va fundar. Per

aconseguir-ho es treballarà amb el seu manifest “*Mover ficha: convertir la indignación en cambio político*”²¹ i amb el discurs que Pablo Iglesias, el líder de la formació, va fer en l'acte de presentació del partit²².

El tret més destacable d'ambdós documents és l'evident i constant intenció de recollir el descontentament del carrer en favor del projecte electoral que s'inicia. Encara sense endinsar-se en el text, el títol del manifest ho deixa ben clar amb la frase “*convertir la indignación en cambio político*” (no cal recordar que el concepte “indignat” va ser un dels trets més característics del 15M).

Aquesta és la tònica dominant, el missatge que més presència té a llarg dels dos documents. Tot i haver-ne detectat moltes més, a continuació es transcriuen algunes cites que així ho demostrin:

L'objectiu de la candidatura és “*hacer llegar a las instituciones la voz y las demandas de esa mayoría social*”; “*es necesario que haya una candidatura que se ofrezca a la ola de indignación popular que asombró al mundo*”; “*Tendemos la mano*” a moviments socials, iniciatives ciutadanes, etc. per “*traducir la indignación social en poder político*”; “*Dijeron en las plazas que sí se puede y nosotros queremos decir hoy que podemos*”; Podemos es constitueix “*ofreciendo herramientas a la indignación y el deseo de cambio*”. A més a més d'aquestes cites, que apel·len directament a totes aquelles persones que durant l'última onada de mobilitzacions van participar activament en les protestes amb especial èmfasi en el 15M quan es parla de conceptes com indignació o places, existeixen una sèrie d'elements que coincideixen amb els detectats en l'anàlisi dels manifestos relatius al 15M.

Un d'ells és la desvinculació respecte la lluita revolucionària tradicional. És en aquest sentit que ni al manifest ni al discurs es parla mai de classes socials, que és probablement l'element clau per entendre les reivindicacions clàssiques. Enlloc d'això, al manifest es parla de “*mayorías*” i “*minorías*”, “*ciudadanía*” i “*casta*”, “*la gente*” i “*los de arriba*”, per posar alguns exemples. Al discurs de Pablo Iglesias, aquest diu que “*la gente normal tiene que hacer política*”, cita que es pot relacionar fàcilment amb el moment en que el manifest de *Democracia Real ¡Ya!* s'identifica a si mateix de la següent manera: “*Somos personas normales y corrientes. Somos como tú*”.

En aquesta línia d'elements que aquests nous actors utilitzen per desmarcar-se de les formes clàssiques de protesta s'hi troba també un abandonament de l'eix esquerra – dreta. Al llarg de tot el manifest, només fan referència a aquest eix una vegada i no pas per autodefinir-se en cap punt: “*nos alegramos del avance de las fuerzas de la izquierda, pero somos conscientes de la necesidad de hacer algo más para poner en marcha los cambios que necesitamos*”. El líder de la formació en el seu discurs fa referència a aquest eix dues vegades, però és per restar-li importància, per desmarcar-se'n. El primer és quan diu que “*el problema no es que el*

²¹ *Manifiesto Mover ficha: convertir la indignación en cambio político: Podemos*. La casa de mi tía, 15.01.2014. <<http://www.la-casademitia.es/articulo/cultura/manifiesto-mover-ficha-convertir-indignacion-cambio-politico/20140115050827025622.html>>. [Consulta: 27/05/2017]

²² *Presentación de PODEMOS. intervención completa. 16-01-2014 Madrid*. Podemos, 17.01.2014. <<https://www.youtube.com/watch?v=vNOsg6KF3Ts>>. [Consulta: 27/05/2017]

gobierno sea de derechas”, sino que el problema és que privatitzi, que retalli llibertats, etc. En el segon considera que *“es evidente que somos de izquierdas, se nos nota, pero esta candidatura va más allá de etiquetas”*.

És en aquest context que es podria parlar, des de la perspectiva de l'eix esquerra – dreta i des de la perspectiva de classe, d'una indefinició ideològica molt semblant a la detectada en els manifestos del 15M. En aquest sentit s'ha d'interpretar la declaració de *“defender la decencia, la democracia y los derechos humanos”* que Pablo Iglesias fa en el seu discurs. Aquesta tendència a manifestar un desig però que es quedi en un terreny difús, interpretable i per tant transversal és una de les estratègies més usades per aquesta formació. L'elaboració d'un discurs que sigui prou concret per assenyalar una direcció però prou difuminat perquè tothom el pugui assumir en base a la interpretació subjectiva fa que el seu espectre d'electorat s'ampliï.

Tanmateix, seria injust dir que no es posicionen en temes polítics, ja que entre d'altres coses hi ha un clar rebuig a les privatitzacions, a la repressió, al deute contret amb la Unió Europea, a l'OTAN, un posicionament a favor de la consulta del 9N de Catalunya, als drets laborals o a la *“nacionalización y socialización de las empresas energéticas y por la soberanía alimentaria”* (manifest). Si bé el treball no tracta d'aquest tema i per tant no es farà més que aquest petit apunt, seguint el dia a dia de la política a Espanya hom s'adonarà que Podemos ha abandonat molts d'aquests posicionaments.

Una altra idea a destacar és la clara voluntat d'erigir-se com l'espai d'acollida per moltes persones que s'identifiquen amb la ideologia d'esquerres i que han sentit com una traïció les polítiques d'austeritat aplicades pel PSOE. Era evident que existia un espai polític ampli a l'esquerra del PSOE, però IU no aconseguia créixer en aquest sentit, probablement per emprar un llenguatge més proper als discursos clàssics i que, com s'ha pogut veure, el nou cicle de mobilitzacions ha deixat enrere. Per això al manifest de Podemos es diu que *“resulta para muchos intolerable que en la mayor crisis del sistema desde el crack de 1929, las fuerzas que se dicen progresistas muestren su mayor debilidad, condenando a las mayorías de nuestros países”*.

Per últim, es creu rellevant subratllar unes paraules que no van ser formulades per Pablo Iglesias, sino per Teresa Rodríguez, la responsable de participació ciutadana de Podemos, al mateix acte de presentació: *“Me gustaría llamar a la gente que lucha cansada de obtener victorias que siempre son débiles [...] Hay alternativas, existen y son de verdad”*. Aquesta cita té a veure amb el que totes les persones entrevistades han manifestat: la frustració que gran part de la gent mobilitzada sentia quan feia un balanç entre els recursos destinats a les mobilitzacions i els resultats obtinguts.

Barcelona en Comú

A continuació s'analitzarà el discurs de la formació política Barcelona en Comú quan es va fundar, llavors anomenada Guanyem Barcelona. Es farà servir el discurs que Ada Colau, la

líder del partit, va fer en el seu acte de presentació²³ i també el manifest que el mateix partit polític va fer servir com a presentació al públic titulat “Manifest Guanyem Barcelona”²⁴. Els punts bàsics sobre els quals s'estructurarà l'anàlisi seran molt semblants que en l'apartat sobre Podemos donada la semblança del contingut dels documents.

La gran idea transversal en els dos documents és la de recollir el descontentament del carrer i portar-lo a les institucions. Al manifest apareixen cites que ho confirmen d'allò més meridianament: “l'anhel de democràcia real és cada cop més intens a les places, al carrer, a la xarxa però també a les urnes”. El fet de citar el concepte “democràcia real” es pot entendre com un gest d'acostament a la plataforma Democràcia Real ¡Ya!, una de les protagonistes de l'organització del 15M. “Reapropiar-nos de les institucions per posar-les al servei de les majories i del benestar comú”. Amb la mateixa idea s'apel·la directament a les persones que van ser protagonistes d'aquelles nombroses mobilitzacions. Al discurs, l'actual alcaldessa de Barcelona, defineix la formació com “Som els barris, [...] som les lluites veïnals”. D'aquesta manera apel·la a tot aquell 15M que es va descentralitzar des de Plaça Catalunya als diversos barris de Barcelona.

També diu que la formació política són els aturats, els precaris, els pensionistes, els joves sobrequalificats que han d'emigrar, etc. fent una radiografia del perfil socioeconòmic de les persones que van participar de les mobilitzacions del període. A la vegada, Ada Colau diu, just al començament del discurs, que són “la gent normal, la gent senzilla”. Cal recordar que és a aquesta “gent normal” a qui anava dirigit el manifest de la plataforma *DRY*.

Aquestes formulacions es fan servir, d'igual manera que per part de Podemos, per allunyar-se dels conceptes típics dels moviments contestataris clàssics. És per això que en cap dels dos documents es fa cap referència a la classe social ni a l'eix esquerra – dreta. S'empren conceptes com “la gent” i “les elits”, la “ciutadania” i “la minoria”, etc. És per això que, en aquests dos apartats (classe social i eix esquerra – dreta, claus en altres èpoques històriques no tan llunyanes), Barcelona en Comú està indefinida ideològicament, té un missatge difús. Reclamar un “nou contracte ètic entre ciutadania i representants” però no definir en quins termes s'hauria de concretar n'és un exemple del que es vol reflectir.

Però no seria correcte, ni molt menys, dir que aquesta formació no té cap proposta concreta. Les reivindicacions d'una política que es basi en la consulta constant a la població, que reverteixi les retallades, que no reproduïxi l'ocupació precària i que tanqui els Centres d'Internament d'Extrangers, entre d'altres coses, són posicionaments que es declaren fermament en els dos documents.

També aspiren a ocupar l'espai que la frustració de molta part de la població amb els partits que consideraven d'esquerres ha produït. Moltes d'aquestes persones que han quedat orfes d'un partit polític d'esquerres que els generi confiança han vist Barcelona en Comú amb bons ulls. A aquest fenomen volia referir-se el manifest de Guanyem Barcelona quan es queixa de

²³ “¡I ENS PREGUNTARAN QUI SOM” Discurs d'Ada Colau per Guanyem Barcelona #SomGuanyem. Barcelona En Comú, 18.09.2014. <<https://www.youtube.com/watch?v=BpolvIII-eU>>. [Consulta: 27/05/2017]

²⁴ *Manifest Guanyem Barcelona*. Barcelona En Comú, 2014. <<https://barcelonaencomu.cat/ca/manifest-guanyem-barcelona>>. [Consulta: 27/05/2017]

“la incapacitat de la vella política per donar resposta a les necessitats de la gent.”

Per últim, dos apunts que val la pena remarcar. El primer és que Barcelona en Comú, a diferència de Podemos, remarca molt que animen a la població a seguir amb les mobilitzacions, malgrat les dades que s'han pogut conèixer sobre aquestes. Com que no es tenen dades sobre Barcelona, serà difícil comprovar si aquesta crida ha tingut efecte; potser les entrevistes podran aportar llum al respecte.

El segon apunt que cal fer és que una de les banderes de les dues formacions és que són un partit que farà polítiques en favor de la ciutadania i en contra dels poders econòmics; per demostrar-ho, Podemos no accepta cap donació de cap entitat bancària i es finança a base de microcrèdits concedits per persones individuals. Però la secció de Podem a Barcelona, la que forma part de Barcelona en Comú, no pot dir el mateix ja que comparteix formació política amb altres partits com Iniciativa per Catalunya Verds, que té un deute total de 12'9 milions d'euros: 11,42 milions d'Euros amb Caixabanc, 0,993M amb CatalunyaBank, 0,123M amb Banc de Sabadell²⁵.

2.3. Discurs sindicalistes

En aquest punt s'analitzarà el discurs de dos tipus de sindicalismes ben diferenciats, el dels sindicats Confederació General del Treball (CGT) i Confederació Nacional del Treball (CNT) per una banda i el dels sindicats Comissions Obreres (CCOO) i Unió General de Treballadors (UGT) per l'altra en base als seus respectius manifestos per convocar les vagues del 29 de març i del 14 de novembre del 2012. Una de les seves múltiples diferències té a veure amb el tema d'aquest treball: mentre que CGT i CNT rebutgen explícitament el projecte institucionalitzador, CCOO i UGT han manifestat el seu suport i han col·laborat activament amb la formació política Podemos i les seves diverses formes a cada territori, entre elles Barcelona en Comú. A grans trets, se seguirà l'esquema traçat a les anàlisis dels anteriors continguts ja que la intenció és poder comparar aquests manifestos amb l'anterior material.

CGT i CNT

Per aconseguir copsar el discurs d'aquests dos sindicats s'analitzaran dos dels seus manifestos: el primer manifest el signen els dos sindicats i és relatiu a la vaga general del 29 de març²⁶; el segon és només obra de la CNT i es refereix a la vaga del 14 de novembre²⁷, ambdues del 2012. Per les seves semblances i malgrat matisos que es comentaran, es desenvoluparà l'anàlisi en un sol apartat.

A diferència dels anteriors materials, tant els dels partits polítics com els dels moviments socials (concretament el 15M), els presents manifestos no tenen la intenció de dirigir-se a tothom, a la "ciutadania", a la "gent normal". Lluny d'això, al llarg dels dos documents s'exclou

²⁵ Dedéu, Bernat (2015). *ICV i el deute bancari*. Bloc de Bernat Dedéu, 25 gener 2015. <<http://www.bernatdedeu.cat/2015/01/icv-el-deute-bancari/>>. [Consulta: 03/06/2017]

²⁶ *Manifiesto Huelga General 29 marzo (CNT-AIT Barcelona, CGT Barcelona y CNT Catalunya)*. Kaosenlared, 21.03.2012. <<http://www.2014.kaosenlared.net/america-latina/12081-manifiesto-huelga-general-29-marzo-cnt-ait-barcelona-cgt-barcelona-y-cnt-catalunya>>. [Consulta: 27/05/2017]

²⁷ *14N Huelga general*. CNT. AIT, 2014. <<http://www.cnt.es/sites/default/files/diptico%20huelga%20general%202014-N%20recurso.pdf>>. [Consulta: 27/05/2017]

i es critica durament determinades actituds davant de la lluita, principalment el que anomenen "pactisme", és a dir arribar a pactes amb el poder. Hi ha una clara aproximació als moviments socials, les assemblees de barris i organitzacions sindicals, però només sempre i quan aquests siguin "no pactistes". La diferència fonamental és el que P2 intenta transmetre quan assegura que "si no s'aconsegueix tot, no s'aconsegueix res". Al manifest referent a la vaga del 29 de març s'hi pot llegir: "*No negociamos la pérdida de derechos, ni los despidos, ni los ERE, sino que luchamos contra ellos*".

Com ja s'ha apuntat, existeix un rebuig frontal a l'opció que varies formacions, entre elles Podemos i Barcelona en Comú, han escollit en traslladar unes reivindicacions a les institucions. Els següents fragments pertanyen al document sobre la vaga del 14 de novembre: "*En particular los [partidos] de izquierda, antes satisfechos con lo que llamaron "capitalismo humano" y "crecimiento sostenible", tendrán que buscar ahora otro sol que caliente su discurso hipócrita y vacío*". Però no només els partits, ja que també parlen del "*guión estéril y frustrante al que nos tiene acostumbrado el sindicalismo institucional*".

Aquestes reflexions fan referència al fenomen, ja comentat, de frustració de molta part de la població davant de les organitzacions que s'autodefineixen d'esquerres però que en opinió de molta gent no van actuar segons aquesta ideologia.

Un altre element que estableix una diferència essencial entre aquests dos documents i els discursos reflectits als manifestos del 15M, Podemos i Barcelona en Comú, és la constant referència a l'element de classe. Ja s'ha comentat la (gairebé) nul·la presència d'aquest element en els anteriors materials; en els manifestos dels sindicats CGT i CNT apareix el concepte "*clase trabajadora*" sis vegades, "*clase obrera*" dues vegades i "*clases más desfavorecidas*", "*movimiento obrero*" i "*unidad de clase*" una vegada. Aquests conceptes intenten reproduir i beure d'un llegat històric de lluita, fet que contrasta amb l'allunyament que el 15M volia establir respecte aquest passat.

Pel que fa a les propostes de transformació social s'observa una major concreció que en els anteriors casos ja comentats. S'extreu una cita del document referent al 14 de novembre:

Es necesario el reparto del trabajo existente con salarios y condiciones dignas; iniciar un sistema productivo respetuoso con las personas y los entornos, que abandone el crecimiento como objetivo y se centre en satisfacer las necesidades reales de la gente, en vez de construir otras artificiales.

Tanmateix, no es pot deixar de comentar l'absència de profunditat i aclariment de com s'aconseguiran aquests objectius, quina és l'organització socioeconòmica social concreta a la que es refereixen. Però siguin quins siguin els seus objectius a llarg termini, la finalitat de la vaga és clara i explícita: retirar la reforma laboral del Partit Popular. Per això es pot parlar d'una major concreció que als documents del 15M, si bé és cert que és més senzill establir objectius concrets quan es tracta d'una acció concreta (en aquest cas, una vaga general), i no tan quan es tracta d'un moviment social que vol arribar a tots els àmbits de la societat.

CCOO i UGT

Per últim, s'intentarà incloure en les comparacions els discursos dels dos sindicats majoritaris d'Espanya: CCOO i UGT. Per això s'analitzaran dos manifestos que van treure per convocar la vaga del 29 de març del 2012 i la del 14 de novembre del mateix any. Pel que fa a la del 29 de març, el manifest el signa la *Plataforma Social para la Defensa del Estado de Bienestar y los Servicios Públicos*, de la qual en formen part ambdós sindicats. Pel que fa a la vaga del 14 de novembre, el manifest que s'analitzarà el signa només Comissions Obreres.

A diferència dels discursos dels partits polítics i del 15M, cap dels dos documents gairebé no fa referència a cap subjecte a qui es vulgui dirigir, però a semblança d'ells, les poques vegades que això succeeix s'apel·la a la "ciudadania". En cap moment dels dos textos es parla de classe social.

Ambdós textos s'estructuren de manera semblant i es basen en la crítica a les condicions actuals. El signat per la Plataforma explica les greus conseqüències que la reforma laboral tindria, mentre que el signat per Comissions Obreres fa un resum de la situació socioeconòmica general a Espanya. Els dos mostren la seva disconformitat amb els fets descrits, però en cap moment s'explicita una alternativa o es manifesten els objectius concrets de les vagues. L'esperit de les poques propostes articulades es poden resumir en la següent frase "*lo que requiere la situación socioeconómica actual son medidas que promuevan una salida más justa de la crisis.*"

S'observen les semblances amb les propostes articulades en el marc del 15M pel que fa a l'ambigüitat i també s'observa allò que la CNT i la CGT criticaven: "*una salida más justa de la crisis*". És a dir que es renuncia a una sortida del tot justa de la crisi i s'intenta negociar mesures que no perjudiquin tant als sectors més vulnerables.

2.4. Síntesi

Es detecten molts elements que permeten afirmar l'existència d'un vincle discursiu entre els nous partits estudiats, Podemos i Barcelona en Comú, i el moviment 15M. Aquestes dues formacions constantment fan referències a les mobilitzacions i en concret al 15M i pretenen, en paraules de Podemos, "*transformar la indignación en cambio político*" és a dir que es perceben a sí mateixes com una eina per portar les demandes sorgides en aquell moviment a les institucions polítiques. D'aquesta manera s'intenta donar resposta a la desconfiança en la política com a via per solucionar problemes detectada al llarg dels manifestos del 15M.

Un altre element de coincidència molt rellevant és l'allunyament respecte la lluita revolucionària tradicional. Al contrari del que s'observa als manifestos de la CGT i la CNT, tant els partits polítics com el 15M es desmarca dels conceptes de classe social i de l'eix esquerra – dreta. Tot i que les formacions polítiques presenten objectius polítics més clars i delimitats que el que s'observa als manifestos del 15M, en general existeix una inconcreció en les propostes. Aquest fet es pot vincular al discurs desplegat per UGT i CCOO i va lligat a la indefinició política que comporta, per exemple, no situar-se en l'eix esquerra-dreta.

També existeix una consonància pel que fa a la gestió del context de crisi dels partits d'esquerres. Aquest cop, CGT i CNT també coincideixen en l'anàlisi. En el que els manifestos de la CGT i la CNT xoquen frontalment amb la resta de documents analitzats, a més dels elements ja comentats, és en un contundent rebuig a la via institucional i al "pactisme". En aquest sentit existeix una diferència abismal entre la manera d'entendre el sindicalisme d'aquests dos sindicats i dels altres dos, CCOO i UGT.

La característica del 15M que les formacions polítiques no tracten en cap sentit és el rebuig a la representativitat com a sistema polític. És aquest l'únic punt en que Podemos i Barcelona en Comú no poden vincular-se al discurs ofert per les mobilitzacions reivindicatives del moment. La única diferència notable entre Podemos i Barcelona en Comú és que el partit polític barceloní inclou una crida a la ciutadania a mobilitzar-se en el seu discurs, mentre que Podemos no tracta aquest tema.

3. Anàlisi de les entrevistes

En aquest apartat s'exposaran un resum de les entrevistes i una anàlisi de les parts que poden ser d'utilitat per a aquest treball. Es presentarà l'entrevista com la construcció d'un relat que l'entrevistat va desenvolupant i s'obviaran les consideracions que puguin anar sorgint.

En total es van fer cinc entrevistes a cinc persones amb diferents punts de vista sobre el tema. Es farà una descripció de les circumstàncies que tenen a veure amb el present treball (participa de moviments socials, moviment obrer i/o Barcelona en Comú, per exemple). No es considera rellevant el gènere, l'edat o qualsevol altra característica sociodemogràfica més enllà de ser ciutadans del barri del Guinardó.

3.1. Persona 1 (P1): activista en moviments socials

Tot i que P1 ja havia participat en diverses mobilitzacions anteriors, no s'implica del tot amb els moviments socials fins que el 15M es descentralitza i arriba al Guinardó. És en aquest moment que passa a formar part d'organitzacions com Jo Sí Sanitat Universal o l'Assemblea Social de Guinardó – Can Baró. Fruit de la seva experiència a Plaça Catalunya, explica que al 15M hi havia massa gent, que les assemblees no són operatives amb tants participants; quan totes aquelles persones es traslladen als respectius barris, el moviment es torna molt més productiu, com s'observa en l'augment de manifestacions del 2012.

P1 explica el sorgiment de les mobilitzacions i en concret del 15M per la indignació que la ciutadania sentia a causa de la gestió de la crisi que s'estava fent des de les diverses institucions públiques. Arrel d'això, la gent té ganes de queixar-se. A més a més, és quelcom que "s'encomana": quan tothom fa manifestacions, és fàcil que una altr persona s'organitzi una per allò que a ella li sembla important. P1 opina que la reivindicació més representativa del 15M és la de "ningú no ens representa", si bé també apunta que aquesta consigna no vol dir exactament el mateix que la versió en castellà "*que no nos representan*", ja que aquesta última deixa les portes obertes a que potser algú, algun dia, ens pugui representar. En qualsevol cas, opina que el 15M va ser un moviment molt divers on persones d'ideologia molt diferent s'intentaven posar d'acord.

La baixada de les mobilitzacions que mostren les dades són, per P1, a causa de la pròpia inèrcia, és a dir per falta de recursos: “no es pot sostenir el ritme d'anar a manifestació per dia”. A més, existeix un cansament moral molt important, una frustració fruit de molts esforços invertits i absència de conquestes visibles. Però la causa més important que P1 detecta és la repressió que s'exerceix sobre els manifestants i que fa que molta gent tingui por d'assistir a una manifestació. Tot i que el següent argument el va donar quan ja s'havia aturat la gravació, s'exposa igualment: funciona més reprimir a la gent que s'acaba de mobilitzar, perquè no estan convençuts; en canvi, les persones que tenen una trajectòria consolidada als moviments no els afecta la repressió, ans el contrari els anima a seguir. P1 recorda un cas de cops de porra a una dona i el seu fill a una manifestació als voltants del 15M i com el discurs dels Mossos d'Esquadra va ser que era una irresponsabilitat anar a una mani amb el fill: “la repressió és més efectiva quan s'aplica sobre persones novingudes als moviments socials; si s'aplica sobre les persones que ja tenen un bagatge activista, enlloc d'allunyar-les de les reivindicacions, fan que s'hi aferrin més”.

P1 considera que l'aparició de Barcelona en Comú és fruit del possibilisme: no es tenen prou forces per canviar les coses des del carrer; s'entra a les institucions per transformar allò que pugui, per poc que sigui, però P1 no pot estar més en desacord: “si no s'aconsegueix tot, no s'aconsegueix res”. Creu que des de les institucions no es poden canviar les coses i que “la gent de Barcelona en Comú ho sap, Ada Colau ho sap”. Mostra un rebuig frontal a la idea de “ara que ja us heu indignat, delegueu-nos la feina als que en sabem”, idea que P1 interpreta en bona part dels partits polítics que sorgeixen o es reforcen del 15M i que segons P1 va en contra de l'esperit del 15M ja que segueix la “lògica de la representativitat amb ciutadans passius”.

En aquest sentit, “Barcelona en Comú, Procés Constituent, CUP i aquestes formacions [...] han fet molt de mal a nivell de militància: han desmobilitzat molt”, així com també ho han fet alguns sindicats. P1 participa a la plataforma Jo Sí Sanitat Universal, que lluita per una sanitat pública, i des de la seva experiència explica que “a la lluita per la sanitat hi havia molta gent que simpatitzava amb partits polítics i van desaparèixer per passar a militar en aquests.”

Pel que fa al possible vincle entre el 15M i Barcelona en Comú, P1 assegura que “ni BeC ni Podemos haguessin existit mai sense el 15M”. Però també afirma que Barcelona en Comú és un “poti-poti”, ja que mentre alguns dels seus integrants venen de plataformes com V de Vivienda (una de les organitzadores del 15M), ICV forma part de la coalició i aquesta formació “va lluitar per desmuntar el 15M”. Tot i això, afirma que “Barcelona en Comú és més del carrer que Podemos, que surt de professors universitaris”.

Però justament pel rebuig a la representativitat que expressava el 15M, P1 creu que ni Barcelona en Comú ni Podemos tenen cap legitimitat per erigir-se com els partits del 15M i assegura que aquests dos partits no representen, en cap sentit, les idees sorgides durant les mobilitzacions anteriors al seu sorgiment. El que sí que van fer Podemos i Barcelona en Comú és aparèixer en un moment propici per aprofitar part del descontentament i sumar-los a la seva llista de votants: “aprofiten el rèdit de la indignació”.

P1 és contundent quan se li pregunta sobre els possibles perills de portar unes reivindicacions sorgides al carrer a les institucions i afirma que “no és que hi hagi risc, és que és impossible”. El seu argument es fonamenta en que els que manen tenen el poder de les institucions i no els interessa que aquestes reivindicacions arribin a consumir-se. P1 explica que poden usar mecanismes legals o il·legals, com el cas del cop d'Estat a Salvador Allende a Xile.

Pel que fa a la diferència entre les dades de les vagues i les dades de les manifestacions, P1 creu que es deu a la precarització laboral: cada vegada més treballadors tenen la feina menys assegurada i fer vaga implica més risc. Un altre element que destaca és que com més aturats hi hagi menys persones hi ha que puguin fer vaga i a la vegada més gent que vol ocupar el teu lloc de feina, fet que afegeix risc al fet de fer vaga.

3.2. Persona 2 (P2): activista en moviments socials i sindicalista

P2 viu el 15M des d'un país estranger, així que el seu seguiment va ser indirecte a través dels canals d'informació que ofereix internet i l'experiència d'amics que li anaven relatant el que passava a la plaça. Tot i haver participat en diverses mobilitzacions abans, no és fins que el 15M es descentralitza que es convenç de la idea de participar activament en l'organització de les mobilitzacions. L'any 2012 torna al barri del Guinardó i se suma a diverses organitzacions del barri com l'Assemblea Social de Guinardó – Can Baró o la Xarxa de Suport Mutu. Pel que fa a la vessant sindicalista, s'incorpora a la CGT a principis del 2016 arran d'un conflicte laboral propi.

Pel que fa a l'augment de les mobilitzacions que mostren les dades del 2012, P2 afirma que és fruit d'una combinació de frustració amb la política en destapar-se molts casos de corrupció i l'auge de molts conflictes per temes laborals. Les múltiples estafes bancàries també col·laboren a que el descontentament s'acceleri a causa d'una situació econòmica cada vegada més asfixiant. És així com sorgeix el 15M, que “és un gruix de gent que no està molt articulada, molts dels quals ja no estan mobilitzats”. Per aquest motiu el 15M és molt eclèctic i és difícil detectar homogeneïtats de pensament. Tot i que tampoc era un consens a les places en aquest tema, el principi bàsic del 15M és no creure en la representativitat com a sistema polític.

La baixada de les mobilitzacions, per P2, té a veure amb la frustració dels moviments al veure que no estan aconseguint els resultats desitjats també contribueix a desmobilitzar i a creure que no val la pena invertir tants recursos en aquest tema. Però el que exposa com a motiu principal és el sorgiment dels nous partits polítics com Podemos i Barcelona en Comú, ja que el trasllat de gent del carrer a les institucions fa que, inevitablement, hi hagi menys gent al carrer. Podemos i Barcelona en Comú neixen de la frustració que la població sent cap als partits que s'anomenen d'esquerres. Una de les seves diferències és que Podemos sorgeix d'una universitat i Barcelona en Comú d'una plaça.

En relació a l'impacte de Barcelona en Comú en els moviments socials, P2 assegura que “quan apareixen els partits nous, es debiliten els moviments socials”. A partir d'aquest moment hi ha membres de moviments socials que passen a estructures més sòlides i més eficients

com són els partits i hi ha persones que es retiren de la lluita perquè pensen que Barcelona en Comú ja farà la feina que ells estarien fent al carrer. Això fa augmentar la confiança en les institucions i per tant la percepció de que cal sortir al carrer per aconseguir les reivindicacions. P2 creu que com que el 15M propugnava el rebuig a la representativitat com a sistema polític, aquest moviment no és compatible amb Barcelona en Comú.

Mentre que “la CUP manté una estructura i metodologia de moviment social, Barcelona en Comú té una incoherència interna perquè no és un moviment social, és una coalició de partits”, i alguns d'aquests partits, com Iniciativa per Catalunya Verds i Esquerra Unida i Alternativa no tenen cap mena de protocol assembleari, tenen deutes amb bancs, són molt verticals, etc. Tanmateix, tant Podemos com Barcelona en Comú agafa idees del 15M perquè molts en formaven part. Però “com tota iniciativa que vol guanyar vots, intenta convèncer i utilitza totes les maneres que pot per aconseguir-ho”. A més, “com que saben que no guanyaran, poden posar el que vulguin al programa”. D'aquesta manera intenten articular un discurs que aprofiti la indignació i la converteixi en vots. Pel que fa al canvi del discurs que al llarg d'aquests anys ha tingut lloc a Podemos i Barcelona en Comú, P2 ho relaciona amb l'entrada a les institucions i la lògica d'aliances que s'hi genera, sobretot amb el PSOE i el PSC. Fruit d'això, el discurs canvia per complert.

En relació a la qüestió dels perills que comporta traslladar unes reivindicacions del carrer a les institucions, P2 considera que “a les institucions manen els que no els interessin aquestes reivindicacions, per això no té sentit la lluita parlamentària”. Per molt que el discurs que es porta a les institucions sigui transformador, quan entres en les lògiques del poder has de negociar i això implica que les reivindicacions deixaran de ser transformadores.

Pel que fa a les dades sobre manifestacions i sobre vagues i les seves diferències considera que un element rellevant és la inestabilitat laboral i la poca organització obrera. Com a resultat d'aquests dos fets, fer vaga és costós. De la mateixa manera, mentre que l'organització d'una vaga exigeix molta quantitat de recursos de tot tipus i necessita el suport de moltes persones, fer una manifestació és més senzill: “és molt fàcil sortir al carrer un cop a l'any i això pot pujar el nombre de manifestacions; la vaga requereix una estructura de lluita molt més àmplia”.

3.3. Persona 3 (P3): activista en moviments socials i participant de base de Barcelona en Comú

P3 participa de mobilitzacions reivindicatives des de la seva estància a la universitat, entre finals dels 1960 i inicis de la dècada dels 70. Entre 1985 i 2010 baixa el seu nivell d'implicació en les reivindicacions, però l'any 2010 torna a l'activisme i el 15M i la seva descentralització fan que s'acabi d'incorporar definitivament a organitzacions com l'Assemblea Social de Guinardó – Can Baró o l'Observatori Guinardó – Can Baró. A la vegada, desenvolupa una participació activa a Barcelona en Comú des del seu sorgiment l'any 2014.

P3 explica les àmplies xifres de mobilitzacions i en concret el 15M com a conseqüència d'una frustració amb els partits d'esquerres, en concret a la gestió que el PSOE estava fent de la crisi i que molta gent va considerar una traïció, però també a formacions com Iniciativa per

Catalunya Verds, Esquerra Unida i Alternativa, etc. Ell mateix és molt crític en concret amb ICV i sentència que “no tenen voluntat de canvi”.

Davant les dades que mostren la caiguda del nombre de manifestacions i decaiguda del moviment en general, P3 opina que el moment en que el PP guanya les eleccions del 2011 frustra a moltes persones que consideren que estan dedicant molts recursos i no estan obtenint els resultats esperats.

Per descriure el contingut ideològic del 15M, P3 explica que “al 15M hi havia gent molt normal; gent que estava empipada i anava allà; però no tenien unes concepcions molt clares”. Ho recorda com un paisatge eclèctic de barreja d'ideologies molt diverses també pel que fa a la idoneïtat de la construcció d'un partit polític i la participació a les eleccions. Posteriorment, aquest moviment es descentralitza i es desplaça als barris. Però el temps passa i no s'aconsegueixen els resultats que es pretenien en el primer moment. El fet que PP i CiU segueixin guanyant eleccions fa que moltes persones es plantegin formar una candidatura per contrarestar la força dels partits hegemònics, i és en aquest moment en que apareixen iniciatives com Podemos o Barcelona en Comú.

“Barcelona en Comú reflexa un desig de la gent que va sortir al carrer d'iniciar una tasca de transformació social”, afirma P3. Però a la vegada ICV condiona molt Barcelona en Comú, que en bona part va dependre de la formació verda per obtenir recursos i difusió de la seva campanya electoral.

Pel que fa al paper de Barcelona en Comú en aquests cicles de mobilitzacions, P3 considera que la formació política té “un peu a la institució i un peu al carrer”, però que el pes de la institucionalització és molt fort i frena la mobilització. Tanmateix, assegura que no tots els actors que pertanyen a Barcelona en Comú estan conformes amb aquesta realitat i treballen per canviar-la. Considera que no és tant el nombre de persones que van passar de moviments socials a l'Ajuntament, com pot ser la mateixa alcaldessa, sinó el fet que sovint eren líders o referents de certs moviments que van quedar orfes quan aquestes persones van marxar. Aquesta és, segons P3, una de les febleses dels moviments socials.

Tot i aquests inicis de la formació líder per Ada Colau i posant sobre la taula el canvi en els seu discurs i posicionament respecte varies matèries, P3 assegura que “el 15M és una referència, però no es pot dir que Barcelona en Comú o Podem actualment tingui l'esperit del 15M tal com va ser, més aviat crec que caldria un nou 15M”.

Així mostra el seu rebuig als canvis de postura que han anat mostrant aquestes dues formacions al llarg dels últims anys, però no responsabilitza tant als components dels partits, sinó que “hi ha coses que es mantenen mentre hi ha mobilització [...] però quan no hi ha aquesta efervescència, això es perd”.

Malgrat no mostrar un rebuig contundent cap a la vessant institucional de la lluita reivindicativa, explica que existeixen moltes traves burocràtiques a nivell de mecanismes i estructures que blinden el poder dels interessos econòmics: “les institucions porten centenars d'anys perfeccionant-se al gust de la dreta”, de la mateixa manera que la legislació, i “quan l'esquerra

entra, per molt rupturista que sigui, es troba amb això". A més a més, Barcelona en Comú no té majoria, fet que l'obliga a buscar aliances i conseqüentment haver de rebaixar encara més les seves aspiracions.

Pel que fa al moviment obrer, P3 culpa als sindicats majoritaris (CCOO i UGT) de la no existència, com a tal, de moviment obrer. Argumenta que el que es dona són petites lluites aïllades de sectors que en un determinat moment tenen una problemàtica, però no sap si anomenar-ho moviment. En aquest sentit, creu que "UGT i CCOO no expressen cap moviment obrer [...] diuen que defensen els treballadors, [...] però no tenen un esperit de revolta". Per reforçar-ho, diu que "els sindicats majoritaris no van aparèixer al 15M, no es van posicionar. És un boicot claríssim, no hi tenien cap interès. Són un pes mort que continua aquí".

P3 afirma que fer una vaga és molt més costós d'estructurar que organitzar una manifestació. Per això només els sindicats majoritaris, excepte algunes excepcions, tenen el poder d'organitzar una vaga. En aquest sentit, el moviment obrer dependria de si UGT i/o CCOO decideixen fer vaga. En canvi, els moviments socials són més lliures en aquest sentit, tenen més capacitat d'acció autònoma. Això explicaria les diferències existents entre l'evolució del nombre de manifestacions i el nombre de vagues i participants en elles.

3.4. Persona 4 (P4): sindicalista, participant en moviments socials i participant de base a Barcelona en Comú

P4 comença la seva activitat als moviments socials i al moviment obrer l'any 2006 i la seva col·laboració amb Barcelona en Comú l'any 2015 perquè és llavors quan arriba al Guinardó. Passa el 15M a Fuerteventura i li coincideix amb el naixement del seu fill, fet que impedeix el nivell de participació que hagués desitjat. P4 considera que tots els 15M d'arreu de l'Estat tenen gairebé les mateixes reivindicacions, i com a elements més importants detecta les privatitzacions, la corrupció, la fiscalitat a les grans empreses. Així també un rebuig a la classe política, que no ens representa. Fruit d'aquesta reflexió apareix Barcelona en Comú per representar aquella massa social.

P4 considera que les persones es mobilitzen quan les seves condicions materials són dolentes i quan es produeixen injustícies concretes, sobretot a nivell laboral. També té en compte el recorregut històric espanyol quan assegura que "els morts de les cunetes són importants" i que durant la transició "res no va canviar realment i ens n'estem adonant ara". És així com explica l'auge de les mobilitzacions que s'observen a les dades. Pel que fa al seu descens, i sense que se li mencioni aquesta possibilitat, rebutja l'explicació de la institucionalització com a causa. Per P4 les causes principals del descens de les mobilitzacions és la frustració: la gent gasta molts recursos en una reivindicacions i res canvia.

"Guanyem Barcelona surt directament del 15M i hi segueix estant", afirma P4, que entén que la formació política (actualment Barcelona en Comú) neix directament com a resposta a unes necessitats de representació d'una gent que no se sent representada. A més, també afirma que la formació no s'ha distanciat en absolut d'aquesta gent, és més, que no existeix una diferenciació: són les mateixes persones. Però dintre les institucions, prossegueix P4,

Barcelona en Comú no té prou força i ha de fer aliances que sovint tenen conseqüències no desitjades. Malgrat tot, “dintre del que poden fer”, Barcelona en Comú manté els mateixos principis polítics que quan va sorgir. Podemos en canvi, per P4, ha canviat més el seu discurs.

P4 considera que ser a les institucions és absolutament necessari perquè “la única manera d'aconseguir millores és canviant la llei”. Opina que el moviment reivindicatiu no té la força ni la consciència de classe necessària per aconseguir la transformació de cop, “no podem tenir-ho tot ja, ho hem de fer a poc a poc”. Aquest procés d'institucionalització d'unes reivindicacions no té cap perill, el que passa és que dintre de les institucions certa gent oposarà resistència a que aquestes es compleixin i dificultaran la seva execució tant com puguin.

Pel que fa a la comparació de les dades de manifestacions i de vagues, P4 creu que “el moviment obrer està separat dels moviments socials, són molt diferents”, tot i els intents actuals d'ajuntar aquests dos moviments. Una de les principals diferències que detecta P4 és que el moviment obrer està molt controlat per CCOO i UGT, que actuen moltes vegades en contra dels interessos dels treballadors i desmobilitzen les reivindicacions d'aquests. Però cada vegada hi tenen menys presència perquè part del moviment obrer s'està organitzant fora dels dos sindicats majoritaris. Però encara no existeix la força com per fer grans mobilitzacions, com seria una vaga general. En canvi, els moviments socials poden desenvolupar les seves reivindicacions sense dependre d'estructures tan rígides com la dels sindicats.

3.5. Persona 5 (P5): militant d'Iniciativa per Catalunya Verds i càrrec de responsabilitat institucional del districte d'Horta – Guinardó per Barcelona en Comú

P5 es comença a interessar per la política arrel de l'esplai on participava. Llavors es vincula primer al Consell de Joventut d'Horta Guinardó i després al de Barcelona. Pel que fa a la militància a partits polítics, cap al 2006 entra a les files d'Esquerra Republicana de Catalunya fins l'any 2008, quan entén que ERC ha abandonat la ideologia d'esquerres i entra a les files d'Iniciativa per Catalunya Verds. És un dels principals promotors del projecte de Barcelona en Comú (llavors Guanyem Barcelona) sent un dels 100 signants inicials.

P5 vincula la crescuda de les dades de les mobilitzacions a les males condicions materials provocades per la crisi i el desmantellament de l'Estat del Benestar i a que comencen a destapar-se casos de corrupció: la gent que demana a la població que s'estrenyi el cinturó està robant de les arques públiques. Opina que és molt difícil identificar les reivindicacions més importants d'aquella etapa de mobilitzacions, però considera que les retallades i la corrupció són dos debats troncats en les reivindicacions. A més, a Catalunya s'hi afegix el problema de la relació entre Catalunya i Espanya. Un dels elements transversals del 15M és la crisi de legitimitat de l'esquerra en general. Es qüestionen molt aquestes organitzacions i es considera que la seva manera d'estructurar-se ha quedat obsoleta.

Per explicar el descens en les mobilitzacions, P5 apunta que la gent s'acostuma a les noves situacions. Entenem que la realitat ha canviat i ens hi acomodem com podem. Un exemple d'això és que abans de la crisi ser *mileurista* era un drama; ara està prou bé. Un altre dels elements que detecta és l'augment de la repressió, la paralització a través de la por.

Davant la percepció generalitzada al 15M de que les estructures de les organitzacions d'esquerres havien quedat obsoletes, moltes d'elles van haver de replantejar-se a si mateixes, algunes amb més èxit que altres. Podem i Barcelona en Comú “apareixen per donar resposta a aquestes noves maneres d'organitzar-se”. En concret Barcelona en Comú recull diferents fonts per un sol projecte: des d'espais més tradicionals com ICV a d'altres més nous com la PAH o el 15M. D'aquesta manera el partit polític “s'alimenta del debat, de la crítica que es va donar al 15M. [...] Recull aquestes crítiques i les trasllada a la institució”. Pel que fa a un possible canvi del discurs al llarg dels anys que fa que Barcelona en Comú existeix, P5 creu que “les idees de fons no canvien”, però reconeix que la formació ha hagut d'adaptar-se al funcionament de les institucions, que és més lent i té més traves. A la vegada, també ha après que l'Ajuntament té poques competències per fer canvis profunds.

Pel que fa al possible risc que implica portar les reivindicacions del carrer a les institucions, P5 no li dona gaire importància, tot i que assenyala que el fet que certes persones que tenen un paper important a les mobilitzacions del carrer passin a les institucions públiques implica un debilitament dels moviments socials.

En relació a les diferències que mostren les dades del moviment obrer i de moviments socials, P5 creu que els sindicats han patit un procés de deslegitimació que ha provocat que el recurs de la vaga també es deslegitimés. A més, el canvi de model productiu cap a un que té més presència del sector serveis dificulta l'organització obrera. També subratlla que és més difícil organitzar una vaga que una manifestació ja que requereix més estructura organitzativa i més recursos. També destaca que fer vaga comporta riscos laborals: “fer una vaga costa, la manifestació et surt gratis”.

3.6. Síntesi

Com potser s'ha pogut detectar, l'ordre de les entrevistes respon a un ordre que va des de la postura més contrària a l'opció institucional (P1) fins a la més favorable a aquesta via (P5). Aquesta classificació és una simplificació per facilitar l'estructura del treball, però és àmpliament qüestionable a causa dels múltiples matisos que presenten les persones entrevistades.

A la vegada, aquest ordre respon directament a la variable de si la persona entrevistada participa a Barcelona en Comú o no, així com el seu grau d'implicació i responsabilitat en la formació: P1 i P2 no participen a Barcelona en Comú, P3 i P4 hi participen des de les bases i P5 hi té un càrrec de responsabilitat. A continuació s'exposen les respostes obtingudes durant les entrevistes on existeix una diferència atribuïble a la participació o no a Barcelona en Comú.

Característiques principals de les mobilitzacions de les mobilitzacions ascendents i en concret del 15M:

- P1 i P2 sostenen que la proclama més representativa d'aquell moviment va ser “ningú no ens representa”, és a dir un rebuig a la representativitat com a sistema polític; P1 i P2 tornen a coincidir, aquesta vegada de la mà de P3, en que el 15M era un moviment amb molt poca definició ideològica; P4 i P5, en canvi, destaquen l'actitud crítica de les

mobilitzacions davant les privatitzacions, corrupció i fiscalitat; tots 5 coincideixen, tot i atorgar-li importància variable, en que existia una frustració amb els partits i organitzacions d'esquerra en general ja que es considerava que no estaven sabent desenvolupar el seu rol en el context de crisi.

Causes del descens de les mobilitzacions.

- Tothom excepte P5 coincideix en la frustració com una de les causes del procés de desmobilització. El fet que moltes persones inverteixin molts recursos en desplegar unes reivindicacions i no percebessin estar obtenint resultats tangibles porta a una frustració que porta a la desmobilització; P1 i P2 asseguren que el sorgiment de Barcelona en Comú és una de les causes de la desmobilització observada a les dades; P3 i P5 coincideix en aquesta lectura, però estan molt lluny d'atorgar-li tanta importància com P1 i P2; P4 rebutja frontalment aquesta interpretació de la realitat i creu que el sorgiment de Barcelona en Comú no ha provocat, a cap nivell, un procés de desmobilització.

Existència o no d'un vincle entre el 15M i Barcelona en Comú i concreció d'aquest vincle.

- P1 i P2 asseguren que tot i que hi ha persones que participaven del 15M i actualment participen de Barcelona en Comú, el vincle entre els dos fenòmens és nul, ja que la formació política no segueix la principal proclama del 15M: el rebuig a la representativitat com a sistema polític; P3, P4 i P5 creuen que Barcelona en Comú sorgeix com a conseqüència de la frustració amb els partits d'esqueres existents i amb l'objectiu de traslladar les reivindicacions del carrer i les places a les institucions.

És possible traslladar unes reivindicacions sorgides al carrer a les institucions? Possibilitat que existeixin riscos al fer-ho.

- Tothom, excepte P5, afirma que les institucions estan controlades per gent que no vol aplicar aquestes reivindicacions; davant d'això, P1 i P2 exposen que és impossible que aquestes reivindicacions puguin tenir èxit dintre de les institucions; mentre que P3 i P4 no creuen que sigui impossible, però sí que exposen que aquesta situació exigeix una rebaixa de les aspiracions. Aquesta opinió es pot comparar amb la postura de P1: "si no s'aconsegueix tot, no s'aconsegueix res"; P5 gairebé no li atribueix importància a aquesta qüestió i es limita a dir que quan unes persones passen del carrer a les institucions, necessàriament hi haurà menys gent al carrer i per tant pot ser que els moviments socials es debilitin, argument molt relacionat amb el que dona respecte a si el sorgiment de Barcelona en Comú ha fet baixar les mobilitzacions.

Una qüestió que no ha comportat diferències de resposta segons el lloc de militància de la persona entrevistada però que aporta llum sobre les divergències entre el nombre de manifestacions (moviments socials) i el nombre de vagues (moviment obrer) és que totes les persones entrevistades han exposat que organitzar una manifestació és molt més senzill que organitzar una vaga. És molt difícil organitzar una vaga sense el consentiment de UGT i/o CCOO i la precarització i la conseqüent inseguretats laboral fa que els riscos de fer vaga siguin majors.

III. CONCLUSIONS

L'any 2008 s'inicia a Espanya una onada de protestes que s'allargarà fins l'any 2012 i es mantindrà el 2013. L'esclat de la crisi i els conflictes particulars de l'Estat espanyol fruit de la no ruptura amb el franquisme donen especial singularitat a les mobilitzacions reivindicatives espanyoles. Els anys 2012 i 2013 registren les majors xifres de mobilitzacions culminant un vertiginós ascens provinent dels anys anteriors. És també en aquests dos anys quan es produeix un augment molt pronunciat de la intenció de no votar a les següents eleccions generals. Aquest fenomen permet teixir un vincle entre la confiança en les institucions polítiques i les mobilitzacions socials: si la gent percep que els mecanismes oficials de participació política (bàsicament votar a les eleccions) no són eines eficaces per resoldre els seus problemes, busca mecanismes alternatius de participar políticament i conseqüentment augmenten les xifres dels indicadors sobre mobilitzacions reivindicatives.

El gener del 2014 neix la formació política Podemos i és a partir de llavors que la intenció de no votar a les següents eleccions generals baixa en picat, igual que tots els indicadors sobre mobilitzacions socials. L'efecte que Podemos i les seves diverses formes als territoris (Barcelona en Comú al barri barceloní del Guinardó) tenen és el de retornar la confiança en les institucions polítiques. Part de la població que percebia que les eleccions no podien solucionar els seus problemes veuen en aquestes noves formacions polítiques una esperança. És aquest procés el mateix que fa reduir les mobilitzacions reivindicatives, que ja no són necessàries perquè existeix un altre mecanisme, el vot, més senzill i menys costós i que torna a tenir la confiança d'aquest sector de la població.

Altres possibles explicacions podrien recaure sobre les condicions materials de la població, però l'any 2014 no només no eren millors que les dels anys anteriors, sinó que va ser un dels pitjors anys en aquest aspecte (per exemple: des del 2010 és l'any amb més tant per cent de persones a Espanya que manifesten incapacitat de fer front a despeses econòmiques imprevistes, un 42,6%); a la vegada, gairebé cap de les reivindicacions del 15M van ser assolides. Tanmateix, aquest treball en cap cas pretén interpretar una realitat social tan complexa com el descens d'unes mobilitzacions socials mitjançant una explicació unicausal. Al llarg de les anàlisis s'han anat detectant altres factors influents com l'augment de la repressió o la frustració de molts participants en les mobilitzacions. En aquest sentit s'han manifestat totes les persones entrevistades (excepte P5) argumentant que participar en aquestes mobilitzacions socials comporta una pèrdua molt gran de recursos de tot tipus i observar que gairebé no s'han assolit els objectius provoca un cansament moral i ideològic molt important.

Mentre que les manifestacions tenen unes variacions amplíssimes, sobretot observant l'augment del 103,23% del 2011 al 2012, el nombre d'associacions contestatàries actives a Espanya es manté bastant regular. D'aquí es conclou que les persones novingudes d'on? que es van incorporar a les mobilitzacions conforme aquestes anaven augmentant no van acabar de penetrar en el sí del teixit associatiu contestatari, que conforma la base d'aquestes mobilitzacions. El fet que el nombre d'incidentes en manifestacions augmenti també en molt poca mesura fa pensar el mateix. Tanmateix, aquest últim indicador s'ha d'analitzar amb més

cautela i tenint en compte les constants crides del 15M a les accions no violentes.

Analitzant documents d'ambdós agents polítics s'ha establert un fort vincle discursiu entre Podemos (i Barcelona en Comú) i el 15M. El primer i més significatiu element són les constants apel·lacions que aquests partits polítics formulen cap als sectors de la població mobilitzats demanant el seu suport, ja que es reivindiquen com una eina per portar les demandes del 15M a les institucions. Aquest procés contribueix a retornar la confiança perduda en les institucions polítiques i concretament en l'eina del vot electoral. Però també ha comportat moltes polèmiques, ja que existeixen molts sectors del 15M que critiquen molt aquesta posició dels nous partits polítics. Les entrevistes realitzades es localitzen al barri del Guinardó i tenen per objectiu captar com s'han plasmat els processos descrits a aquest barri de Barcelona; és per això que se centren en el paper de Barcelona en Comú, candidatura amb la qual es presenta Podemos a les eleccions del municipi de Barcelona. P1 i P2 (que no participen del projecte de Barcelona en Comú) afirmen que no existeix cap similitud entre les reivindicacions del 15M i el projecte polític de Barcelona en Comú, ja que una de les demandes del 15M va ser el rebuig a la representativitat com a sistema polític. En canvi, P3, P4 i P5 (que sí que participen del projecte de Barcelona en Comú, tot i que en diferent grau) creuen que el nou partit polític neix fruit de la frustració de molts participants del 15M amb els partits d'esquerres existents i amb l'objectiu de portar les reivindicacions del 15M a les institucions.

Però també existeixen coincidències d'elements del discurs rellevants que s'han de tenir en compte. Un dels més rellevants és l'allunyament respecte la tradició revolucionària clàssica que mostren tan els documents del 15M com els dels nous partits polítics. Es deixen de banda conceptes tan clau en la tradició clàssica com el de classe social i l'eix esquerra – dreta. En canvi, la CNT i la CGT reivindiquen aquests conceptes, sobretot el de classe social. El fet de no situar-se explícitament en aquests àmbits provoca una certa indefinició ideològica que es reflexa especialment als documents del 15M, on s'observa que la característica que comparteixen els integrants del moviment és el descontentament amb la situació sociopolítica existent, però són pocs, tímids i poc concrets els intents d'elaborar propostes polítiques capaces de substituir l'ordre existent, fet que també es detecta al discurs d'UGT i CCOO. Podemos i Barcelona en Comú també mantenen aquesta línia discursiva, si bé és cert que exposen més propostes polítiques. P1, P2 i P3 identifiquen la indefinició ideològica com una de les característiques del 15M.

La crítica del sistema polític en general i de l'esquerra en particular per la gestió de la crisi també és un element constant en els documents del 15M i un factor cohesionador dels seus integrants, aquest cop coincidint amb l'anàlisi realitzat per la CNT i la CGT. Les cinc persones entrevistades coincideixen en que un dels trets característics de la creixuda de les mobilitzacions va ser la crítica a l'esquerra existent. Podemos i Barcelona en Comú també formulen aquesta crítica (per això s'intenten desmarcar de l'esquerra clàssica i els seus conceptes) i intenten subvertir aquesta opinió erigint-se com a representants del 15M a les institucions.

De les poques diferències discursives entre el 15M i les noves formacions polítiques, la més rellevant és sens dubte que Podemos i Barcelona en Comú no fan referència a una de les

consignes més emblemàtiques d'aquelles mobilitzacions: “ningú no ens representa”. Aquest rebuig de la representativitat com a sistema polític no és tractat en els documents dels partits polítics analitzats. Tant P1 com P2 coincideixen en descriure aquest rebuig a la representativitat com l'element més característic del 15M, mentre que P4 i P5 destaquen més les crítiques a les retallades, la corrupció i el sistema fiscal.

La única diferència notòria entre el discurs de Podemos i el de Barcelona en Comú és que la formació barcelonina realitza crides a continuar les mobilitzacions, tot i que la importància en el seu discurs és baixa i en cap cas anima a la població a sortir de les formes de protesta de caire més oficial. Com que no es disposen de dades sobre les mobilitzacions a Barcelona, no es pot esclarir si aquesta crida ha sorgit efecte. El que sí que es té són les opinions de les persones entrevistades. P1 i P2 afirmen que el sorgiment de Barcelona en Comú ha provocat una desmobilització social de grans dimensions; P3 i P5 coincideixen en l'anàlisi però no li atorguen tanta importància; P4 en canvi, rebutja totalment aquesta interpretació.

Com es pot anar comprovant, existeix una diversitat de visions en les persones entrevistades que respon al seu àmbit de militància. Es recorda que P1 i P2 no participen a Barcelona en Comú, P3 i P4 participen a la base de la formació i P5 ocupa un càrrec de responsabilitat institucional al districte d'Horta – Guinardó. Un altre aspecte on es manifesta aquest fenomen és en l'opinió que tenen sobre la institucionalització de les protestes. Excepte P5, totes les persones entrevistades asseguren que les institucions estan controlades per poders econòmics que s'oposaran sistemàticament a les reivindicacions sorgides del carrer o les places. Però a partir d'aquesta lectura, P3 i P4 creuen en la via institucional, en la necessitat d'aliances i la rebaixa de les aspiracions, com a mínim a curt termini, per obtenir una transformació social. En canvi, P1 i P2 afirmen que és impossible que la via institucional aconseguixi canviar les coses.

Una de les qüestions que es volia resoldre era la de les possibles diferències entre el moviment obrer i els moviments socials que semblaven indicar les dades. En aquest sentit, s'ha observat que els discursos dels sindicats no coincideixen en gairebé res amb els del moviment 15M. Tanmateix, tampoc els discursos dels sindicats tenen res a veure els uns amb els altres: la UGT i CCOO mantenen unes posicions diametralment oposades a les de la CNT i la CGT, que critiquen durament els primers titllant-los de pactistes. Els primers són els que tenen més força entre els treballadors, tot i que aquesta tendència estigui decreixent. Totes les persones entrevistades han coincidit en que organitzar una vaga requereix una estructura molt més complexa que la que es necessita per organitzar una manifestació. Aquesta dificultat organitzativa fa que quasi només UGT i CCOO tinguin el poder de convocar una vaga; en canvi, qualsevol persona pot fer fàcilment una manifestació. Aquesta qüestió del distanciament entre el moviment obrer i els moviments socials és una de les característiques més remarcables de les mobilitzacions que estan marcant els darrers decennis a Espanya i a bona part dels països d'occident. Es creu que seria molt profitós prosseguir amb l'estudi d'aquest fenomen per tal de copsar millor l'essència de les mobilitzacions. Altres elements detectats que contribueixen en establir trets diferencials a les vagues són la precarització i conseqüent inseguretats laboral i l'atur que fa que fer vaga comporti molts riscos pel treballador.

IV. BIBLIOGRAFIA

"I ENS PREGUNTARAN QUI SOM" Discurs d'Ada Colau per Guanyem Barcelona #SomGuanyem. Barcelona En Comú, 18.09.2014. <<https://www.youtube.com/watch?v=BpolvIII-eU>>. [Consulta: 27/05/2017]

14N Huelga general. CNT. AIT, 2014. <<http://www.cnt.es/sites/default/files/dip-tico%20huelga%20general%202014-N%20recurso.pdf>>. [Consulta: 27/05/2017]

Barcelona en Comú. Viquipèdia, actualització: 18 des. 2016. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Barcelona_en_Com%C3%BA>. [Consulta: 03/06/2017]

Borobia, K. C., & Álvarez, I. (2015). *Limitaciones y exclusiones en la institucionalización de la indignación: del 15-M a Podemos*. Revista española de Sociología, (24), 115-122.

Campos, B. S. (2010). *Movimientos sociales: una revisión teórica y nuevas aproximaciones*. Boletín de Antropología, 22(39), 112-131.

De Sousa Santos, B. (2001). *Los nuevos movimientos sociales*. Osal, 5, 177-188.

Declaració. Qui som a l'acampada de Barcelona? acampadaBCN, 05/2017. <<https://acampadabcn.wordpress.com/documents/declaracion-de-principios/>>. [Consulta: 29/05/2017]

Dedéu. Bernat (2015). *ICV i el deute bancari*. Bloc de Bernat Dedéu, 25 gener 2015. <<http://www.bernatdedeu.cat/2015/01/icv-el-deute-bancari/>>. [Consulta: 03/06/2017]

Democracia Real ¡Ya! (2011). *Manifiesto*. Democracia Real ¡Ya! <<http://www.democraciarealya.es/manifiesto-comun/>>. [Consulta: 03/06/2017]

Eisinger, Peter K. (1973), *The conditions of protest behavior in American cities*. American political science review, 67(1), 11-28.

El barri del Guinardó. Lameva.barcelona.cat. Barcelona: l'Ajuntament. <<http://lameva.barcelona.cat/horta-guinardo/ca/home/el-barri-del-guinardo>>. [Consulta: 03/06/2017]

El Guinardó. Wikipedia, actualización: 13 may. 2017. <https://es.wikipedia.org/wiki/El_Guinardó>. [Consulta: 03/06/2017]

Elecciones generales 2016. El país. <<http://resultados.elpais.com/elecciones/2016/generales/congreso/index.html>>. [Consulta: 03/06/2017]

Finaliza la jornada de huelga con manifestaciones masivas y altercados en Madrid y Barcelona. 20 minutos, 14.11.2012. <<http://www.20minutos.es/noticia/1646534/0/huelga-general/14N-directo/minuto-a-minuto/>>. [Consulta: 03/06/2017]

Finaliza la jornada de huelga con manifestaciones masivas y altercados en Madrid y Barcelona.

20 minutos, 14.11.2012. <<http://www.20minutos.es/noticia/1646534/0/huelga-general/14N-directo/minuto-a-minuto/>>. [Consulta: 03/06/2017]

Giraldo, E. & Sánchez, S. & Serrano, A. & Menéndez, M. & Peña, C. (2012). *La huelga general, al minuto: las manifestaciones en varias ciudades de España cierran el 29-M*. rtve. Noticias, 29.03.2012. <<http://www.rtve.es/noticias/20120329/huelga-general-del-29m-minuto-arranca-septima-huelga-democracia-contra-reforma-laboral/511559.shtml>>. [Consulta: 03/06/2017]

Huelga General 14-N: la jornada termina con cargas policiales en Madrid y Barcelona. Lainformacion.com, 15/11/2012. <http://www.lainformacion.com/mano-de-obra/huelga/huelga-general-14-n-la-jornada-termina-con-cargas-policiales-en-madrid-y-barcelona_8nZhekuPQ0p4owhPdJUaX3/>. [Consulta: 03/06/2017]

Inclán Oseguera, M. D. L. L. (2017). *A la sombra de sidney tarrow: conceptos básicos para el estudio de los movimientos de protesta*. Política y gobierno, 24(1), 189-212.

Koopmans, R. (1993). *The dynamics of protest waves: West Germany, 1965 to 1989*. American sociological review, 58(5), 637-658.

Lenin, V. I. (2014). *¿Qué hacer?*. [S.I.]: e-artnow sro. 110 p.

Lobera, J. (2015). *De movimientos a partidos: la cristalización electoral de la protesta*. Revista española de Sociología, 24, 98-105.

Manifest Guanyem Barcelona. Barcelona En Comú, 2014. <<https://barcelonaen-comu.cat/ca/manifest-guanyem-barcelona>>. [Consulta: 27/05/2017]

Manifestació. Diccionario de la lengua española. Madrid: Real Academia Española, cop. 2017. <<http://dle.rae.es/?id=ODa74yP>>. [Consulta: 03/06/2017]

Manifiesto Huelga General 29 marzo (CNT-AIT Barcelona, CGT Barcelona y CNT Catalunya). Kaosenlared, 21.03.2012. <<http://www.2014.kaosenlared.net/america-latina/12081-manifiesto-huelga-general-29-marzo-cnt-ait-barcelona-cgt-barcelona-y-cnt-catalunya>>. [Consulta: 27/05/2017]

Manifiesto Mover ficha: convertir la indignación en cambio político: Podemos. La casa de mi tía, 15.01.2014. <<http://www.lacasademitia.es/articulo/cultura/manifiesto-mover-ficha-convertir-indignacion-cambio-politico/20140115050827025622.html>>. [Consulta: 27/05/2017]

Más de 70 detenidos y 35 heridos en incidentes aislados. El Periódico. Economía, 14 de noviembre del 2012. <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/economia/una-veintena-detenciones-heridas-incidentes-aislados-2249337>>. [Consulta: 03/06/2017]

Pascual, Roger (2016). *Ada Colau explica cómo el 15-M le cambió la vida*. El Periódico. Política, 15 de mayo del 2016. <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/ada-colau-explica-como-15m-cambio-vida-5133428>>. [Consulta: 03/06/2017]

Presentación de PODEMOS. intervención completa. 16-01-2014 Madrid. Podemos, 17.01.2014. <<https://www.youtube.com/watch?v=vNOsg6KF3Ts>>. [Consulta: 27/05/2017]

Repertoires and cycles of collective action. Mark Traugott editor. Durham: Duke University Press, 1995. 256 p.

Tarrow, S. (2004). *El poder en movimiento: los movimientos sociales, la acción colectiva y la política.* Madrid: Alianza editorial. 369 p.

Tilly, C., & Wood, L. J. (2015). *Social movements 1768-2012.* London: Routledge. 284 p.

Touraine, A. (2006). *Los movimientos sociales.* Revista colombiana de Sociología, 27, 255-278.

Zelik, R. (2015). *Continuidad o ruptura: perspectivas de cambio en el Estado español.* Madrid: Capitán Swing. 184 p.

V. ANNEX

Model d'entrevista:

1. En quin moment i per què vas començar la teva participació a la vida política en forma d'activista, militant o com prefereixis anomenar-la?
2. Segons el *Ministerio del Interior*, l'any 2007 es conten 15.226 manifestacions a Espanya (sense contar Catalunya i País Basc), l'any 2009 n'hi van haver 24.023 i l'any 2012, 44.233. Quines creus que van ser les causes d'aquest creixement i quines eren les reivindicacions i característiques principals?
3. Al 2015 les xifres van disminuir fins a 32.904 manifestacions. Alguns hipòtesi?
4. Quin paper ha jugat el sorgiment de Podemos en aquests augments i descensos de les xifres?
5. Tens constància que el sorgiment de Barcelona en Comú hagi aturat o engegat algun projecte social? O d'alguna persona que hagi entrat o sortit dels moviments socials?
6. Consideres que el teu activisme/militància/participació política ha canviat amb l'entrada en joc de Barcelona en Comú?
7. Creus que existeix algun vincle entre el 15M i Podemos (i Barcelona en Comú). Quin?
8. Barcelona en Comú va sorgir com a representant de les reivindicacions del 15M a les institucions?
9. Creus que Barcelona en Comú ha canviat el seu discurs al llarg de la seva trajectòria? [En cas afirmatiu o ambigu d'aquesta i l'anterior pregunta]: segueix sent el representant del 15M a les institucions?
10. És possible introduir unes reivindicacions sorgides al carrer a les institucions polítiques?
11. [Es mostren les dades referents al nombre de vagues i participants en elles i es comparen amb les xifres de les manifestacions efectuades. S'arriba a la conclusió que no segueixen una mateixa lògica]. Sembla que les vagues i les manifestacions segueixen lògiques diferents. Creus que existeixen diferències entre moviment obrer i moviments socials? Per què creus que es donen?

